

<fejléc>

K ü l s ő v a t K ö z s é g Ö n k o r m á n y z a t a
9 5 3 2 K ü l s ő v a t , K o s s u t h u . 7 0 .
Tel: 89/342-090; 20/418-8690
Fax.: 89/342-090
e-mail: pmkvat@gmail.com

Ügyirat szám: 1/421/2017.

Ügyintéző: Bujdosó Judit főépítész

Elérhetősége: 0630/2447721

Tárgy: Településképi Arculati Kézikönyv és
Településképi Rendelet (valamint Települési
Értékvizsgálat és -leltár) jóváhagyása

ELŐTERJESZTÉS

a Külsővat Község Önkormányzata Képviselő-testületének 2017. decemberi ülésére

Tisztelt Képviselő-testület!

ELŐZMÉNYEK:

A 2017. év számos változást hozott a településfejlesztés és –rendezés területén. 2017. január 1-én hatályba lépett a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Eljr.) módosítása, valamint - az év folyamán többször módosított - a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban: Tktv.) módosítása. A jogszabályváltozásokkal két új termőfaj lépett életbe: a településképi arculati kézikönyv (a továbbiakban: TAK), valamint a településképi rendelet (a továbbiakban: TKR).

A Tktv. 16.§ (2) bekezdése alapján a helyi önkormányzat képviselő-testületének előbb 2017. október 1. napjáig, majd törvény módosítás után 2017. december 31-ig meg kellett alkotnia a TKR-t és a TAK-ot.

A TAK szemléletformáló célt szolgál, mely a településképi követelményeket alapozza meg. Ebben kell meghatározni a település településkaraktert meghatározó településképi jellemzőit, a településképi szempontból egymástól jól elkülönülő településrészeket arculati jellemzőikkel és értékeikkel, a településképi minőségi formálására vonatkozó javaslatokat, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemeket.

A TKR állapítja meg a helyi építészeti örökség területi és egyedi védelmét, a településképi szempontból meghatározó területeket, valamint a településképi követelményeket. A TKR megalapozására a TAK szolgál.

A TKR és a helyi építési szabályzat (a továbbiakban: HÉSZ) mellérendelt viszonyban áll egymással. A két rendelet célja, szerkezete és tartalmi felépítése is eltérő, de a két rendeletnek összhangban kell állnia egymással.

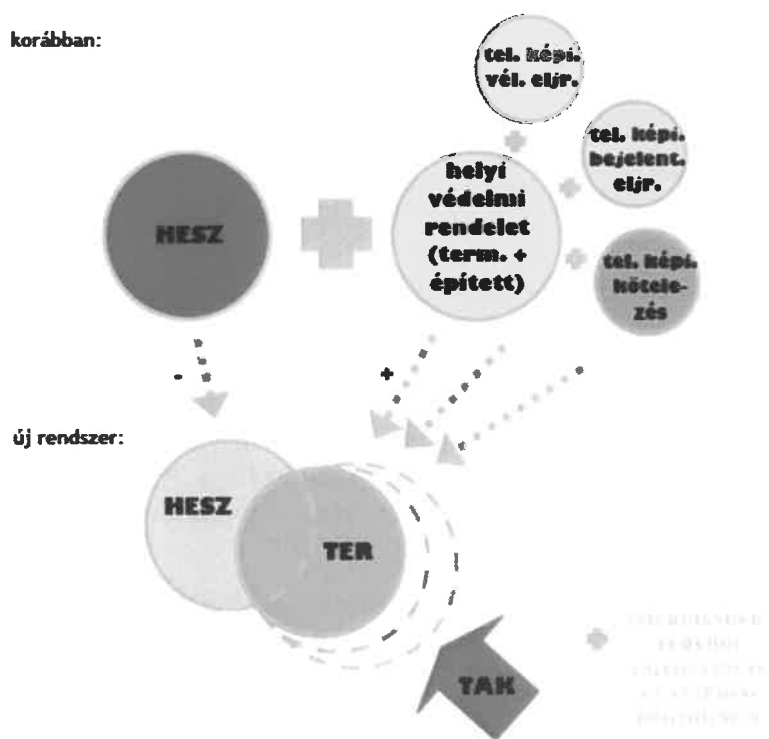
A TKR a „Hogyan és milyen lehet építeni?” kérdésre, míg a HÉSZ a „Hová, mit és mekkorát lehet építeni?” kérdésre ad válaszokat.

A TKR kizárólag:

- a helyi védelmet, a védelem elrendelését és megszüntetését,
- a településképi szempontból meghatározó területeket,
- a településképi követelményeket,
- a településképi-érvényesítési eszközökkel kapcsolatos részletszabályokat, illetve
- a településképi önkormányzati támogatási és ösztönző rendszer alkalmazásával kapcsolatos részletszabályokat állapíthatja meg.

A TKR tartalmi elemei nem kötelezően meghatározandó elemek, ezért a TKR megalkotása előtt meghatározandó, hogy mi az elérni kívánt cél, és a szabályozási elemek alkalmazásához milyen eszközök állnak az önkormányzat rendelkezésére.

A településen hatályos rendeletek településképi szabályozásra vonatkozó előírásait a TKR megalkotása során figyelembe kell venni, annál is inkább, mert a TKR elfogadásával egy időben ezen rendeleteket, illetve a HÉSZ vonatkozó tartalmi elemeit hatályon kívül kell helyezni. Ezek a rendelkezések azonban nem emelhetők át automatikusan a TKR-be, mivel a vonatkozó országos keretszabályokban változások történtek, így a jogfolytonosság biztosítása mellett a magasabb szintű jogszabályi követelményeknek való megfelelésről is gondoskodni szükséges.

INDOKOLÁS:

A Településképi rendelet célja, hogy a település közössége hatékonyan óvja meg környezeti kultúráját, az ehhez kapcsolódó identitás érzése és érzékelése megerősödjön, tudatosan fejlessze azt az utókor értékei között.

Településképi rendeletben a településképi-védelem összes helyi eleme egy önkormányzati rendeletbe kerül.

Úgymint:

1. Településképi Arculati Kézikönyv:

széleskörű társadalmi bevonással készül (partnerségi egyeztetés szabályai szerint). A kézikönyv feltárja és bemutatja a településen belül jól elkülönülő egyes településrészek arculati jellemzőit és értékeit, javaslatot tesz a településképhez illeszkedő építészeti elemek alkalmazására, és a településképi rendelet megalapozását szolgálja.

2. Helyi értékvédelem:

Területi és egyedi védelmek értékkatasztere és azok térképi lehatárolása.

3. Területi besorolások településképi szempontból:

általános, meghatározó és védett területek, amelyeket térképi megjelenítés is tartalmaz.

4. Településképi követelmények:

Területi és egyedi építészeti, valamint reklámelhelyezési- és műszaki berendezések elhelyezésére vonatkozó követelmények.

5. Támogatási és ösztönző rendszer:

Az önkormányzatnak sajátosan felvállalható eszközrendszere, amelyet az épületek településképet javító állapotának javítására fordíthat, pénzügyi és egyéb támogatásként.

6. Településkép-érvényesítési eszközök:

- a) Településkép-védelmi szakmai konzultáció
- b) Településképi bejelentés
- c) Településképi véleményezés
- d) Településképi kötelezés
- e) Településképi bírság

Az önkormányzat feladatai a településképi törvény¹, és annak végrehajtási rendeletének² keretei között:

- a) partnerségi egyeztetés új keretszabályai szerinti partnerségi rendelet felülvizsgálata, ez megtörtént,
- b) főépítész megbízása a Településképi Arculati Kézikönyv és településképi rendelet készítésének idejére is, ez megvolt,
- c) a Településképi Arculati Kézikönyv és településképi rendelet elkészítése legkésőbb 2017. december 1-ig. A novemberi jóváhagyással ez teljesíthető.

A szabályozásból eredő kötelezettségek összhangja akkor lesz teljes, ha a rendeletalkotás után a településképi követelményekre nézve sor kerül még

- a) **HÉSZ felülvizsgálatára** (a településképi követelmények hatályon kívül helyezésével és a településképi rendelettel való összhang megteremtésével)
- b) **Közterületi rendelet felülvizsgálata**
- c) **helyi értékvédelmi rendelet hatálytalanítására is.**

ELŐZETES HATÁSVIZSGÁLAT:

A szabályozás várható következményei

A rendelet **társadalmi hatása** a településképi kézikönyv és a szabályok tudatosabb elfogadottságában jelentkezhet a többszöri partneri egyeztetés miatt. Az építészeti minőség hosszútávon érzékelhető változáson alapul, a kitartó és határozott végrehajtási szint megerősítésével. A rendelet a jogkövető magatartást segíti elő egyértelműbb közérthetőségével, és a jobban követhető szankciók bevezetésével. Ez utóbbi hatáskörére a **közterület-felügyeleti**

¹ a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény

² 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet

hatóság van megnevezve (a törvény által is), amelynek megerősítése az ellenőrzési és szankcionálási tevékenységet segítené.

A rendelet **gazdasági és környezeti hatása** egyértelműen az, hogy a **szép, egységes és harmonikus környezet** vonzó lehet nemcsak az átutazó turistáknak, hanem ezzel együtt a vendéglátóhelyeket, a szálláshelyeket üzemeltetőknek is, amelyek vállalkozói és idegenforgalmi adóvonzatával a **költségvetésre** és a munkahelyteremtésre is hatással van. A költségvetésben bevételt jelentenek a településképi bírság befolyt összegei is, amelyet vissza lehet forgatni a támogatási és ösztönző rendszerbe, a védett épületek megújításáért.

A rendelet **adminisztratív terheket befolyásoló hatásai** a megnövekedett és több adminisztrációt igénylő településképi-érvényesítési eszközök bevezetése miatt várható.

A rendelet megalkotásának szükségességét a törvényi szabályozáson kívül, az erős kormányzati akaratként is érzékelhető a polgármesteri és jegyzői végrehajtások kikényszerítései miatt. A jogalkotás elmaradásának következménye a mulasztásos jogsértésen felül, a településképi követelmények érvényesülésének megszűnése, és okt. 1-től való automatikus hatályvesztése, a törvény erejénél fogva.

A rendelet jogszabályi alkalmazásához a polgármester a feladatok címzettje, a főépítésszel együtt. Ezen kívül közterület-felügyeletnek is megerősödik a feladata a kötelezés és a bírságolás tekintetében, így személyi létszáma a bírságolási szándéktól vagy bírságolási kényszertől függ. ill. a szankcionálási összegek és a ösztönző rendszer kapcsolatával való tovább tervezéstől. A rendelet jogszabályi alkalmazásához egyéb szervezeti, tárgyi és pénzügyi feltételek nem szükségesek.

A RENDELET-TERVEZET VÉLEMÉNYEZÉSE

A rendelet véleményeztetését a törvény és a vhr. írja elő. A partnerségi egyeztetést kétszer, előzetesen adatgyűjtési szándékkal, és munkaközi állapotban kell megtenni. Szintén kétszer vesz részt ugyanígy 4 államigazgatási szerv is a véleményeztetésben: a természetvédelem, az örökségvédelem, a hírközlés az állami főépítész (a TKR estében) és az építész kamara (a TAK esetében).

A lakossági és Partneri fórumok megtörténtek, a tájékoztatási és a véleményezési időszakban. Az ott elhangzottak a TAK és a TKR érdemben javításra kerültek a véglegesítés során. A véleményekre -hasonlóan, mint a rendezési terveknel- önkormányzati válaszadás szükséges. Az önkormányzati válaszokat a melléklet tartalmazza.

TOVÁBBI ÖNKORMÁNYZATI TEENDŐK A JÓVÁHAGYÁS UTÁN

A polgármesternek gondoskodni kell a kézikönyv és a településképi rendelet monitorozása érdekében az önkormányzat honlapján nyilvános értékelő felületet működtetéséről.

Az önkormányzati főépítész évente egy alkalommal a felületre beérkezett véleményeket kiértékeli és ismerteti a képviselő-testülettel, ennek alapján a kézikönyv módosítható. Vélhetően nem csökkeni fog a tartalom, hanem növekedni, az újabb értékes épületek képeivel.

Kérem a fentek figyelembe vételével megtárgyalni a dokumentumokat és az *Arculati Kézikönyvet*, az *Értékvizsgálatot- és leltárat* külön-külön határozattal, a településképi rendelet-tervezetet rendeleti döntéssel elfogadásra javasolni a Képviselő-testületnek.

2018. január 2.

mellékletek:

polgármester

Határozati javaslat:

... /2017. (XI...) Ökt határozat

... Község Önkormányzata Képviselő-testülete a **Településképi Arculati Kézikönyv**-et az előterjesztett formában megtárgyalta. Az államigazgatási szervek véleményeit a Képviselő-testület megismerte és az azokra adott előterjesztett válaszokat elfogadta, a javítások után a **Településképi Arculati Kézikönyv**-et az előterjesztett formában hagyja jóvá és azt a határozat mellékleteként elfogadja. Felkéri a polgármestert, hogy a jóváhagyás utáni közzétételt a vonatkozó előírások szerint tegye meg, valamint biztosítsa a kézikönyv monitorozása érdekében az önkormányzat honlapján a nyilvános értékelő felületet működtetését.

Határidő: azonnal, és folyamatosan

Felelős:

Határozati javaslat:

... /2017. (XI...) Ökt határozat

... Község Önkormányzata Képviselő-testülete a **Települési Értékvizsgálatot és -leltárat** az előterjesztett formában hagyja jóvá, és azt a határozat mellékleteként elfogadja. A felsorolt értéklistának szerint a helyi egyedi védett értékeket felveszi a helyi védelem körébe. Felkéri a polgármestert, hogy a dokumentumot, mint a településképi rendelet alátámasztó munkarészét a jóváhagyás után a vonatkozó előírások szerint tegye közzé.

Határidő: azonnal, és folyamatosan

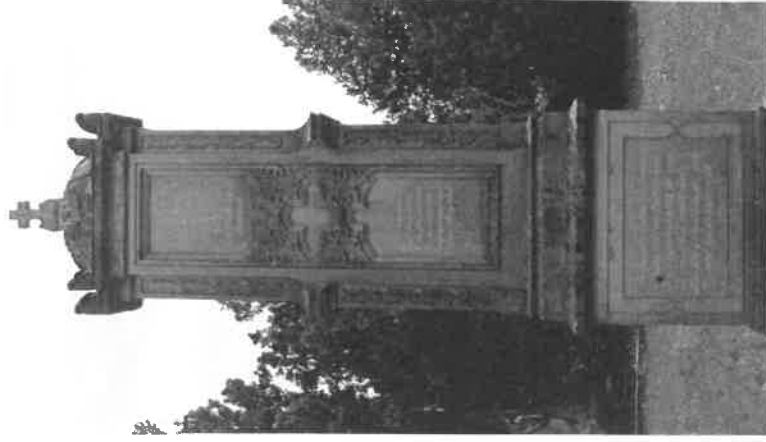
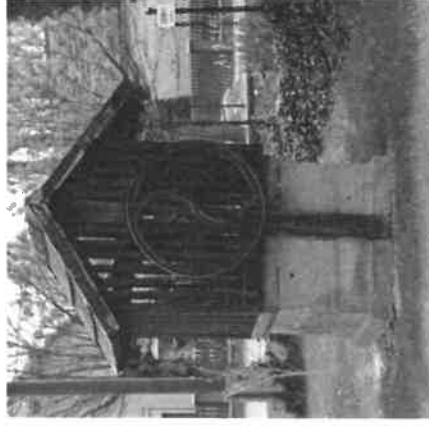
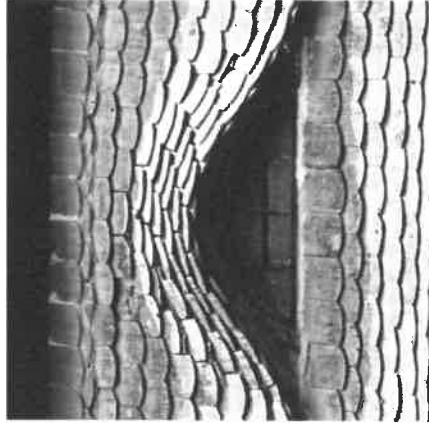
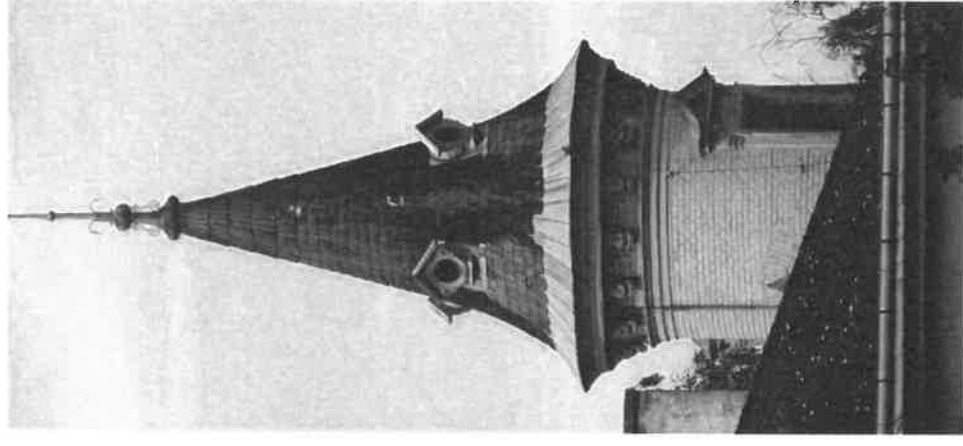
Felelős:

... /2017. (XI...) Ökt rendelet a településképi védelméről

A döntés előtti kérdés (a jegyzőkönyvbe beleírni):

... Község Önkormányzata a **Településképi Rendelet**-et az előterjesztettek szerint megtárgyalta. Az államigazgatási szervek véleményeit a Képviselő-testület megismerte és az azokra adott előterjesztett válaszokat elfogadta, a javítások után a **Településképi Rendelet**-et rendeleti formában hagyja jóvá. A polgármester a jóváhagyás utáni közzétételt a vonatkozó előírások szerint megteszi, valamint biztosítja a Rendelet monitorozása érdekében az önkormányzat honlapján a nyilvános értékelő felületet működtetését.

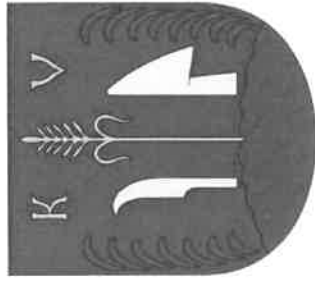
Egyetértés:	Tartózkodás:	Elutasítás:
-------------	--------------	-------------

KÜLSŐVAT

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017. november

Kúlsóvat

Településképi Arculati Kézikönyve

készült: 2017. június – november

Mi célra vagyunk a világban? – kérdezte Ábel Amerikában Tamási Áron könyvében, amire a fekete angyal így válaszolt: „Azért vagyunk a világban, hogy valahol otthon legyünk benne”.

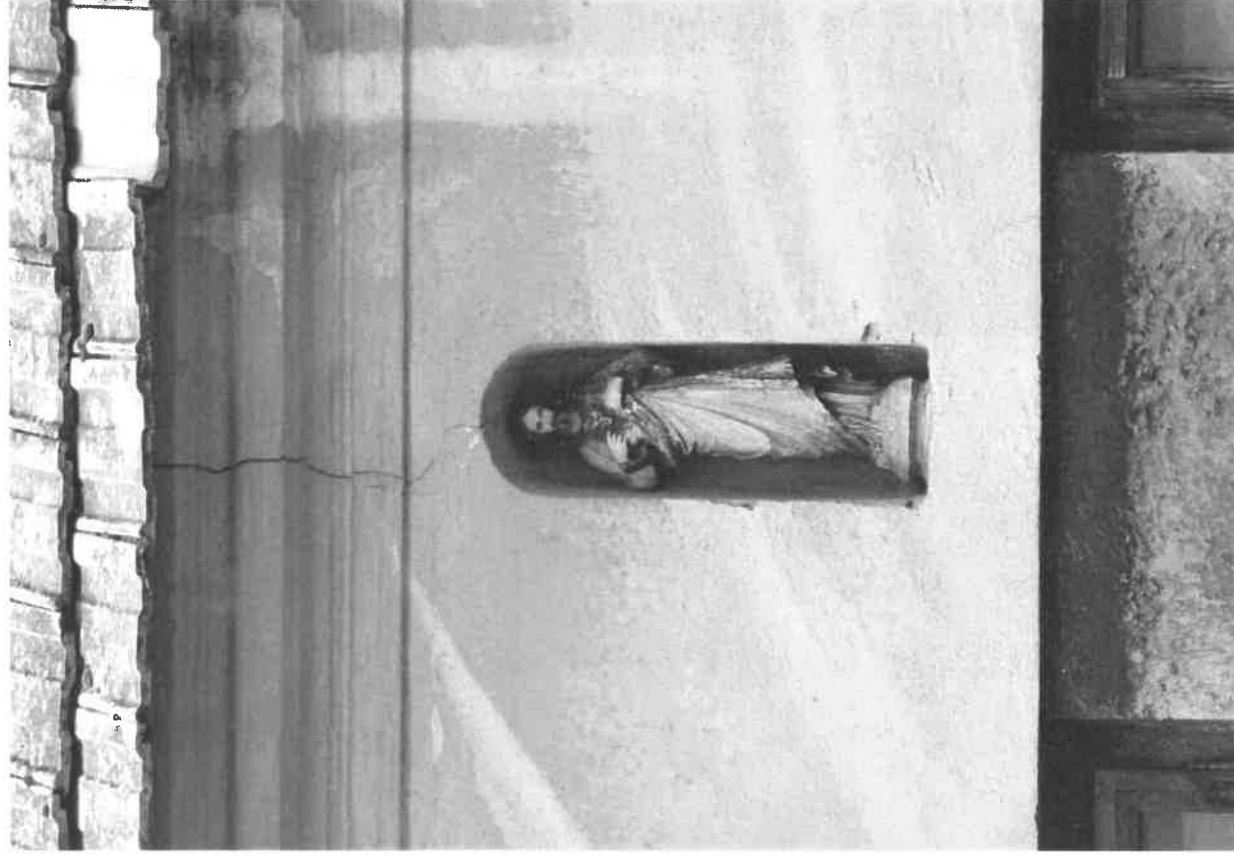
Ez a kézikönyv segít abban, hogy Külsővárat legyünk az a hely, ahol otthon érezzük magunkat. Ide megérkezve minden utca, minden ház harmóniát teremt bennünk, itt biztonságban érezzük magunkat, és ismerősként mosolyogva visszaköszönnek az emberek. Ez az a hely, ahova mindenholnan visszavágyunk, ahol emberi környezetben boldog életet tudunk élni.

Rége az egyszerűség és célszerűség volt jellemző a falusi lakóházakra, amelyeket a helyben található anyagokból építettek fel. Vályog, kő, szalma, nád és fa volt a leggyakoribb építőanyag. A mai építőanyagok számtalan új lehetőség megvalósítására csábítanak, de jól lakható házak csak az évszázados tapasztalatok felhasználásával készülhetnek. Nem mindegy, hogy ezekből mit építünk fel, mitől maradhat meg a közösségünkre jellemző barátságos településképi hangulat.

Globalizálódó világunkban meg kell őriznünk e tájba illő faluképet, a magyar hagyományokat tisztelő házak arculatát, formájukban, színükben, elhelyezésükben egyaránt. A porták, közterek tisztasága, rendezettsége az ott élők tiszteletét fejezi ki lakókörnyezetük és egymás iránt, ez meghatározza az ingatlanok értékét is. Kiadványunkkal azt szeretnénk elérni, hogy Külsővárat kialakítandó településképe úgy hasson az itt élőkre, melyet értékként fognak óvni, megőrizni, megbecsülni és utódainknak átadni.

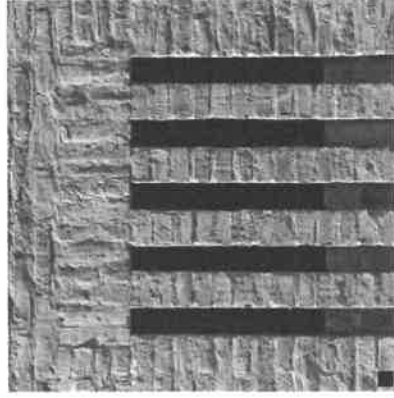
A kézikönyv nem jogszabály, hanem az épületek külsejére vonatkozó jó szándékú szakmai ajánlás azoknak, akiknek Külsővárat az otthona.

Aczél Péter polgármester

TARTALOMJEGYZÉK

KÖSZÖNTŐ	3
TARTALOMJEGYZÉK.....	5
BEVEZETÉS.....	6
TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA.....	8
ÖRÖKSÉGÜNK	10
TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK.....	22
AJÁNLÁSOK, KÖRNYEZETALAKÍTÁSI ÚTMUTATÓ.....	30
HELYI ÉS KORTÁRS JÓ PÉLDÁK	62
FORRÁSOK.....	70
IMPRESSZUM.....	71

Jelen dokumentum Külsővat község **Településképi Arculati Kézikönyve**, melynek célja, hogy segítséget nyújtson mind a helyi lakosoknak, mind a település életébe bekapcsolódni kívánóknak, hogy **az értékek felismerésével** és a településképhez kapcsolódó alapelvek bemutatásával tárja fel **a település épített és természeti környezetének szépségeit**. Bevezeti az olvasót a település meglévő építészeti értékeinek tárházába, hogy aki szeretne, olyan házat tudjon építeni, illetve környezetét olyan módon tudja alakítani, mely nemcsak büszkeséggel tölti el, hanem az a település képéhez, karakteréhez is illeszkedik, azt **hagyománytiszteltéssel** gondolja tovább.

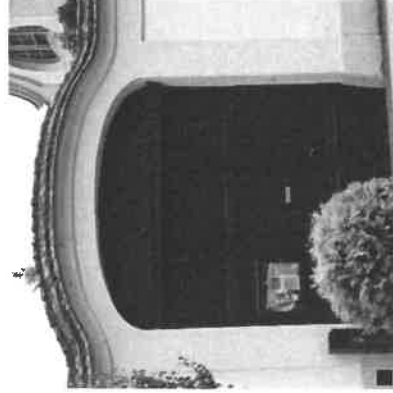
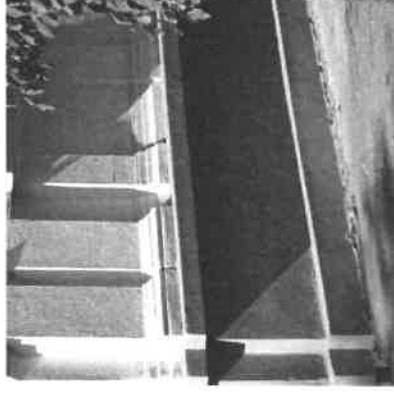
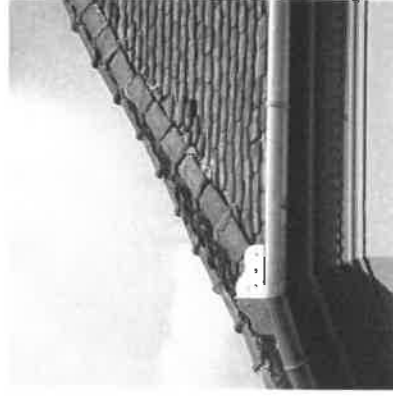
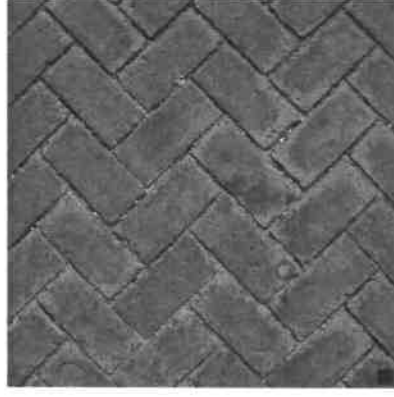
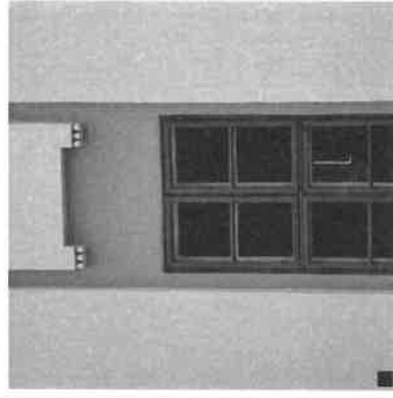
A ház – vagyis a lakás, lakóépület – elválaszthatatlan kapcsolatban áll a hozzá közvetlenül kapcsolódó létesítményekkel, az udvarral, a kerttel. A telkek rendszere pedig összefüggésben áll a beépítéssel. Ezek kapcsolata az utcával, maga az utca, míg az utcák kapcsolatának rendszere egy adott tájegységen az életmódtól és a lakóhelyi kultúrától függő, ismétlődő mintákat hoz létre. E minták sok esetben **nemzeti kultúránk részévé váltak**, de a társadalmi fejlődés, az életmódváltás és a falusi életminőség lehetőségeinek szűkülése miatt eltűnőben vannak. A kézikönyv célja így elsősorban az, hogy segítséget nyújtson **a hagyományok feltárásához és megőrzéséhez** a jövőben is.

A kézikönyvtől nem a meglévő – sokszor történeti – minták formai átvételének lehetőségét kell várnunk – bár indokolt esetben ez is elképzelhető –, hanem azt **a környezetteremtő – környezetalakító gondolkodásmódot**, amelyik a kultúra folyamatosságát helyreállíthatja, és termékenyítőleg hathat a mai igények korszerű, de a hagyományokat is magába ötvöző megformálására. A kézikönyv mind léptékében, mind szemléletében újszerű megközelítést igényel, léptékében ugyanis nem az épületre, hanem az azt magába foglaló és értelmező mikrokörnyezetre irányul, szemléletét pedig nem a műemlékvédelem vagy a néprajz, hanem a környezetteremtés helyi örökségének továbbfejlesztése orientálja.

A kézikönyv műfajából és terjedelmi korlátaiból adódóan nem ad teljes körű képet a település adottságairól, de ennek ellenére nem egy merev, lezárt egész kíván lenni, hanem nyílt, hozzászólásokat és a lakossági véleményeket is befogadó kezdeményezés, mely akár új, jó példákkal folyamatosan bővíthet is.

Az itt megfogalmazott **ajánlások** természetesen nem kötelező érvényűek, céljuk nem egy **tervezési kézikönyv** átadása, hanem sokkal inkább az épített környezet hagyományos értékek figyelembevételével történő alakításának segítése a valós értékek feltárásával.

A kézikönyv tartalmát „a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről” szóló 314/2012. (XI. 8.) kormányrendelet 12. melléklete határozza meg, így értelemszerűen annak előírt tartalmát követi, de beépíti a lakossági fórumok és egyéb személyes interjúk tanulságait is. A kézikönyv szemléletformáló célt szolgál, amelyet a **települési önkormányzat határozattal fogad el.**

TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

Külsővát a Marcal-medence északi részén, a Kemeneshát és Bakony közé ékelődve helyezkedik el. A községhez legközelebbi nagyobb városok Celldömök és Pápa, melyektől 7, illetve 20 km-re található. A község természeti környezetét a Marcal-folyó és mellékcsatornái, valamint a folyó árterében található rétek, szántók és nagy kiterjedésű gyümölcsösök határozzák meg. A település belterülete egy majdnem tökéletesen észak-déli irányultságú homokháton fekszik, mely észak felé kissé lejt.

A település belterülete 91 hektár, melyhez egy jelentősen nagyobb, 1840 hektáros külterület tartozik. A külterületen a művelésre alkalmas területeken jellemzően gabonát és kenderet termesztnek, de a szántók mellett nagyméretű gyümölcsösöket is találunk.

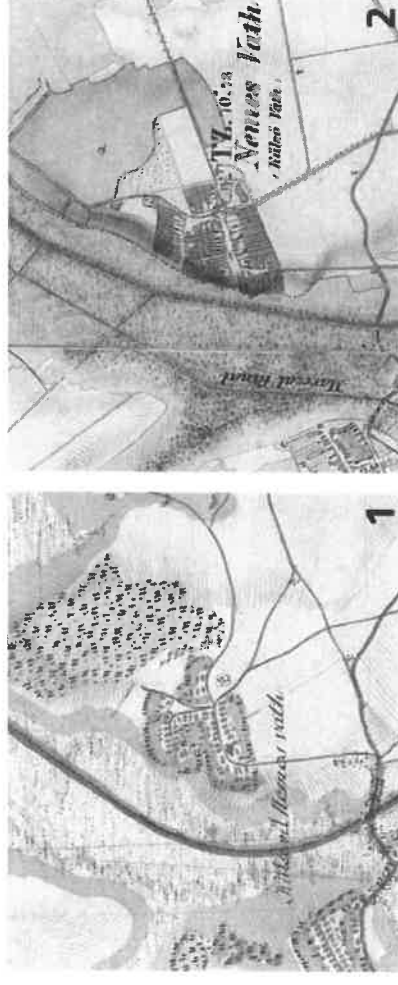
A község pontos alapítási idejét nem ismerjük, de mind Külsővátnak, mind a mai szomszédos Mersevátnak korai neve egyszerűen Vát volt. Feltételezések szerint már az Árpádkorban lakott hely lehetett, azonban első említését csak egy 1415-ös okiratból ismerjük. A török időkben sok környékbeli településhez hasonlóan többször felégették és elnéptelenedett pusztává vált, majd rendre újratelepült. 1567–1592. között török fennhatóság alatt állt. Zrínyi Miklós a település határában 1663. szeptember 17-én tartott hadimustrán vette át a török ellen induló csapatok főparancsnokságát. A település nevében a „külső” jelző először a 17. század második felében bukkant fel, de az 1700-as évek elején már állandósult. A 18. század végén már több nemes is élt a területen, akik 1836-ban nemesi közbirtokosságot alkottak. A településtől délre Bánhalmapuszta a Schmidt család uradalmi központjának adott helyet.

A 20. század elején elinduló népességszám növekedés a '20-as, '30-as években elérte csúcspontját, azóta újra fogyásnak indult. A magas születésszám és a legelő rovására folyamatosan növő szántóterületek ellenére a század első felében a település nem tudta eltartani a szaporodó népességet, így a lakosok egy része elvándorolni kényszerült.

A településen a lakóterület falusias beépítésű. Telkei szalagtelkek, azaz a keskenyek és hosszúak, hosszanti oldalukkal érintkeznek. Jelenleg mintegy 240 lakóház található a településen, főleg nyeregteretűvel és cserépfedéssel.

Külsővaton az intézményi ellátottság megfelelőnek tekinthető, a helyi igényeket teljes mértékben kielégíti. A településen található óvoda, orvosi rendelő és posta is. A művelődési ház és a könyvtár látogatottsága átlagon felüli.

A településen az ivóvíz-, az elektromos-, a földgáz- és szennyvízcsatorna-hálózat teljeskörűen kiépített, lehetőség van a kábeltvé hálózatra való csatlakozásra, emellett pedig jelenleg is folyamatban van az internethálózat optikai kábellel történő korszerűsítése is.

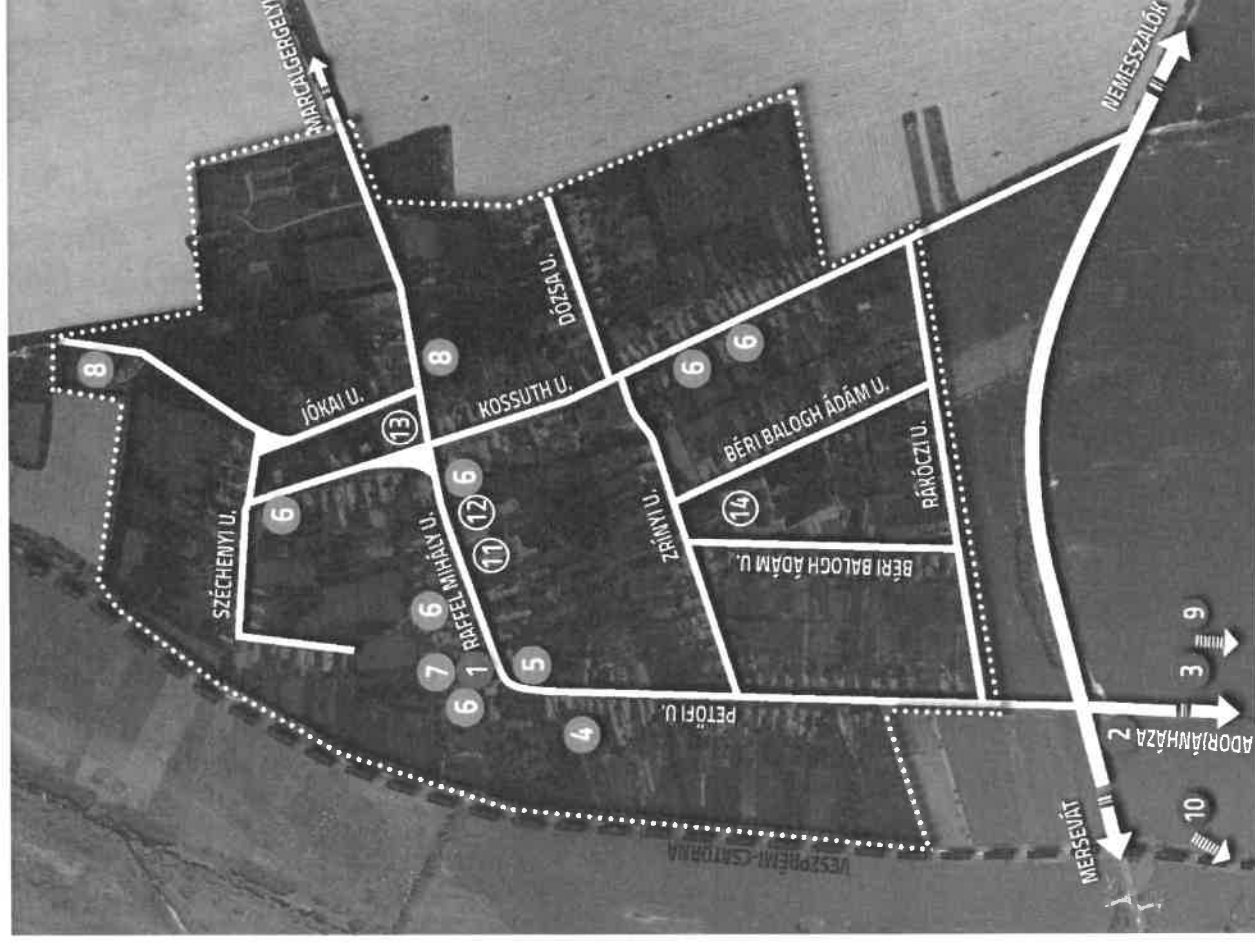
1. Első Katonai Felmérés (1763–1787); **2.** Második Katonai Felmérés (1806–1869); **3.** Harmadik Katonai Felmérés (1869–1887); **4.** 19. századi kataszteri térkép (1857); **5.** Katonai Felmérés (1941); **6.** Topográfiai térkép (1971)

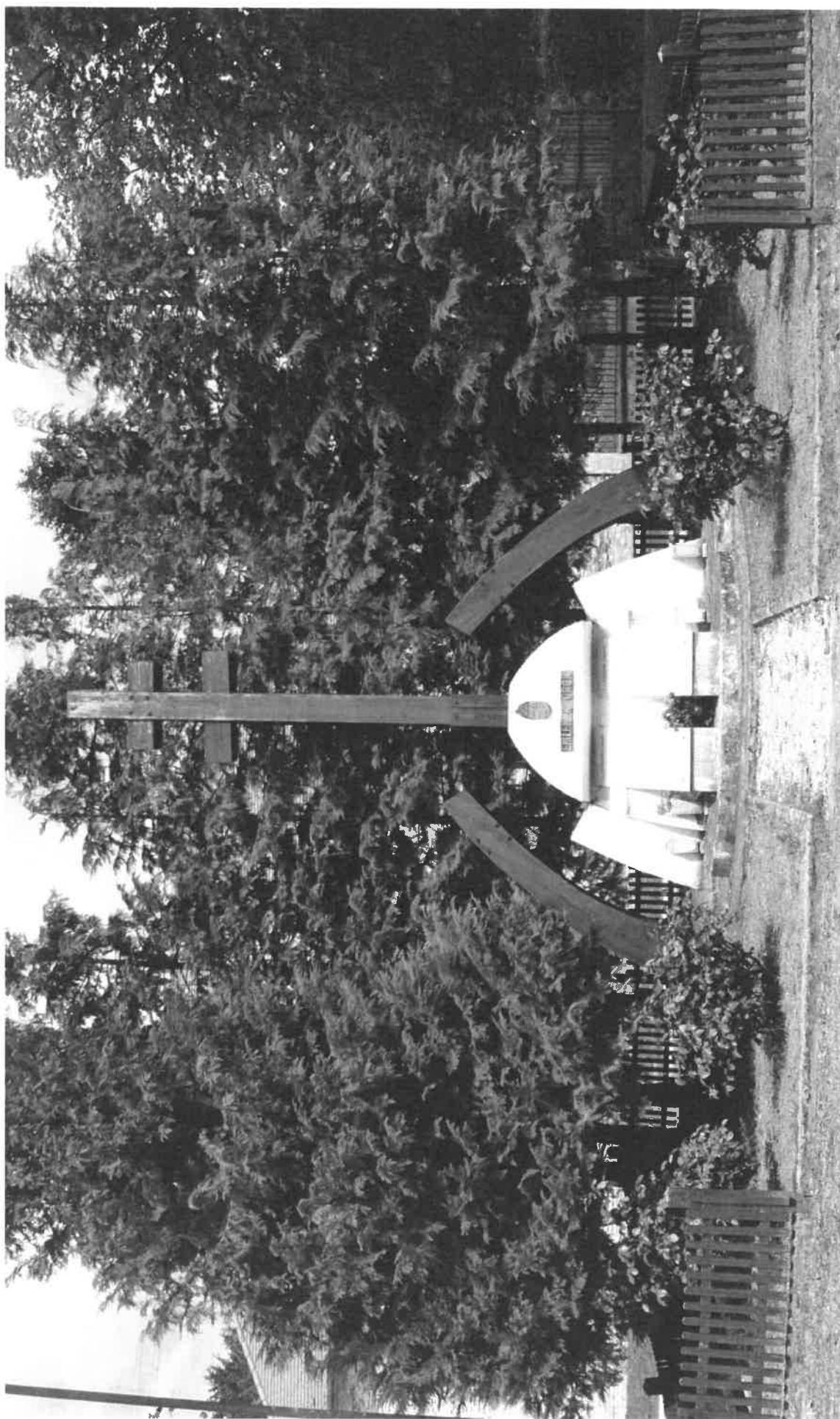
ÖRÖKSÉGÜNK

Településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek

- 1** Római katolikus templom
- 2** Római katolikus kápolna
- 3** Schmidt-kastély
- 4** Evangélikus templom
- 5** Római katolikus plébániaépület
- 6** Helyi védett lakóépület
- 7** Premontrei női szerzetesrend épülete
- 8** Temető
- 9** Kereszt és síremlék
- 10** Védett lápok
- 11** Községi könyvtár
- 12** Óvoda
- 13** Polgármesteri hivatal
- 14** Idősek Otthona

- MŰEMLEK ● EGYÉB HELYI ÉRTÉK ○ INTÉZMÉNY
- HELYI VÉDETT ÉRTÉK ● TERMÉSZETI ÉRTÉK

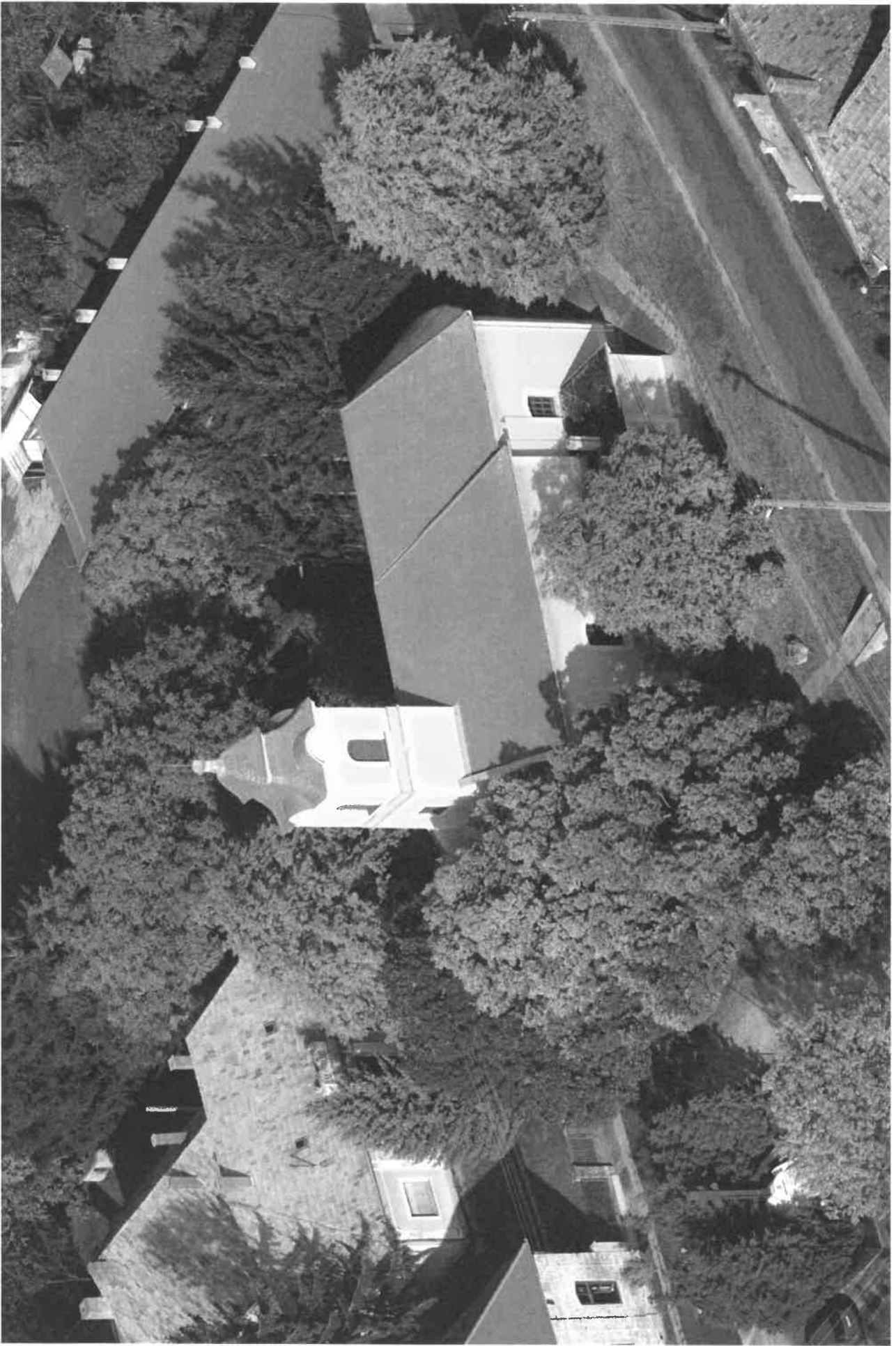
A világháborúban meghaltak emlékműve 1991-ből

Római katolikus templom

Külsővornak a feltételezések szerint már a középkorban lehetett temploma, azonban erre csak egy 1441-es oklevélben szereplő „Egyházasvat” elnevezésből lehet következtetni. A plébániatemplom első említése 1488-ból való. Az évszázadok alatt a templom állapota erősen leromlott. 1793. és '96. között egy barokk átépítésre került sor, de a püspökség nem engedte a középkori templom megnagyobbítását, így feltételezhető, hogy a jelenkori templom a középkori kontúrján épült fel.

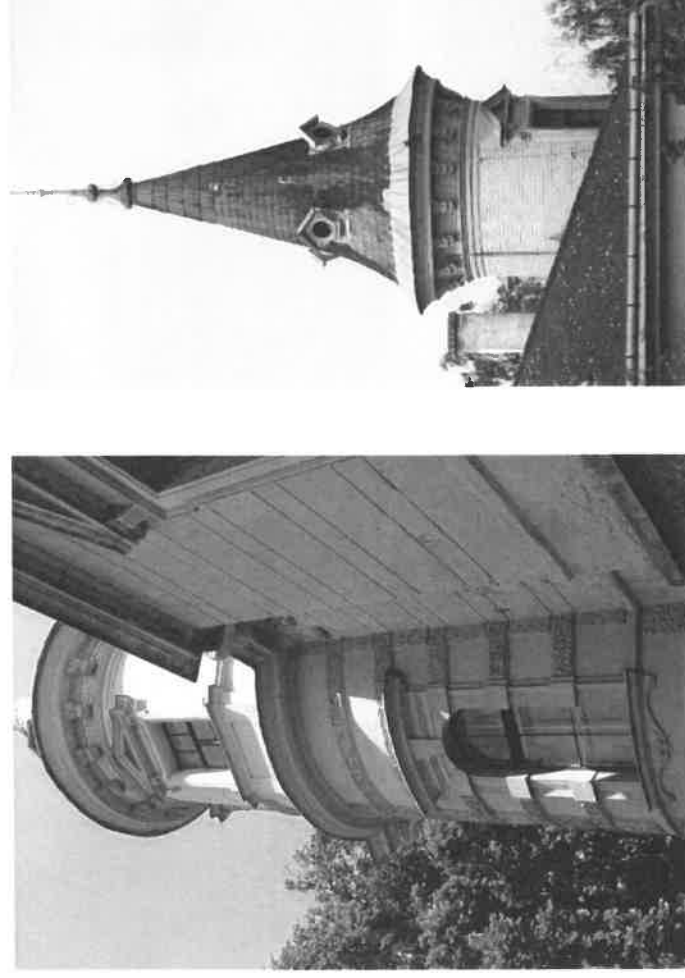
Bár az épületet a későbarokkhoz soroljuk, sem tömegformálásában, sem részletképzésében nem tipikus az. A szentélye hosszú, a fő tömeggel azonos magasságú, tornya vaskos és a szokásosnál alacsonyabb, bejárata pedig timpanonos, ami formailag idegen.

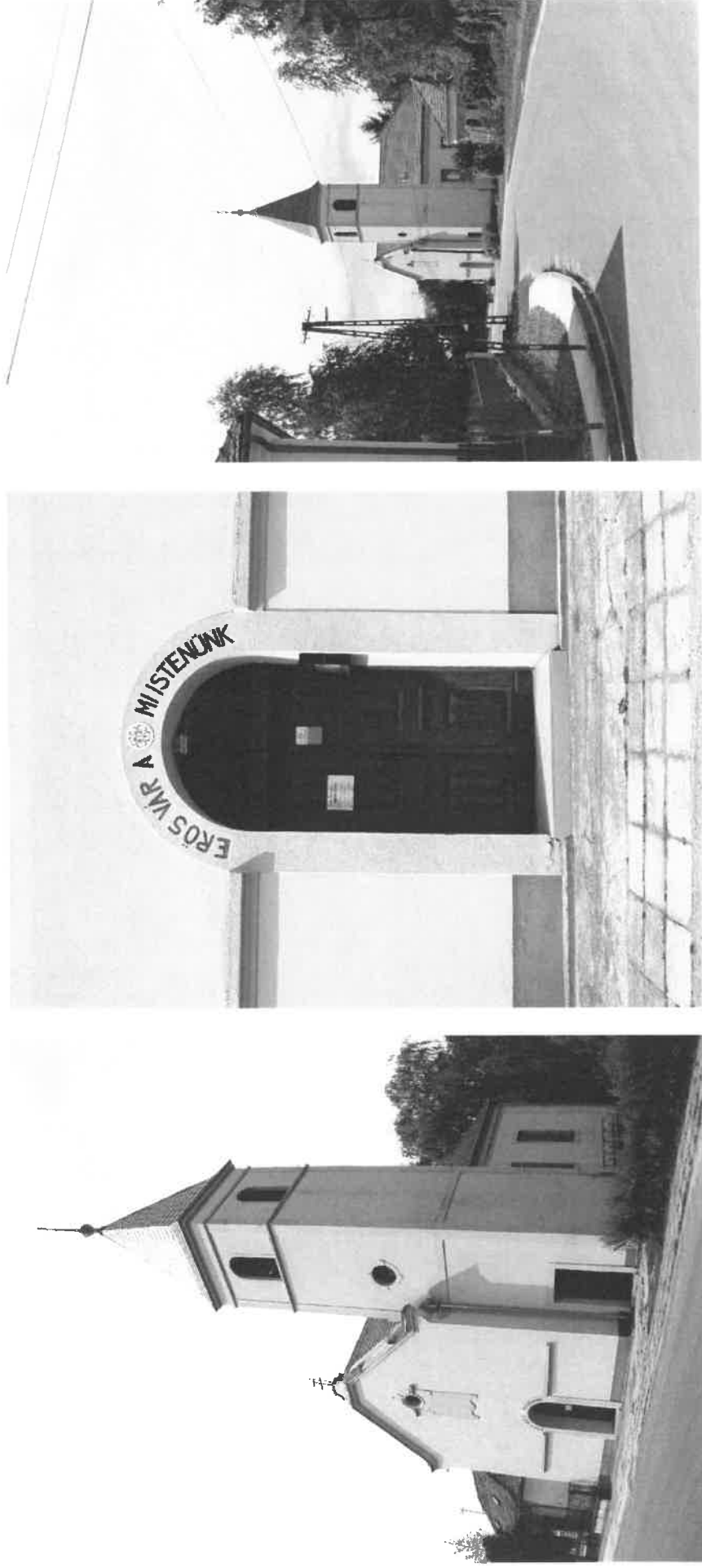
Schmidt-kastély

Külsővat külterületén, a belterülettől körülbelül 2 km-re, Bánhalmapusztán található az országos műemléki védettség alatt álló Schmidt-kastély. Az egy ütemben épült eklektikus épület emelését a 19-20. század fordulójára tehetjük. A kastély tömege részben emeletes, részben alápincézett, hozzá egy torony is kapcsolódik. Homlokzatait középrizalitok – a homlokzat középső részén előreugró falszakaszok – tagolják, melyek gazdagon díszítettek. Építészeti részletképzései általában nagyon szépek, ám néhány kevésbé esztétikus megoldást is láthatunk. A kastélyt tájképi park öleli körül. Az angolpark stílusban kialakított kert növényállománya igen gazdag volt. Legértékesebb példányai az idős tiszafák, hársak, japánakácok, puszpángok és vadgesztenyék, sokuk sajnos mára már elpusztult vagy pusztulóban van.

Az Állami Gazdaság privatizálása után sajnos a kastély és a park területe is rohamos romlásnak indult, mára elhanyagolt állapotban vannak.

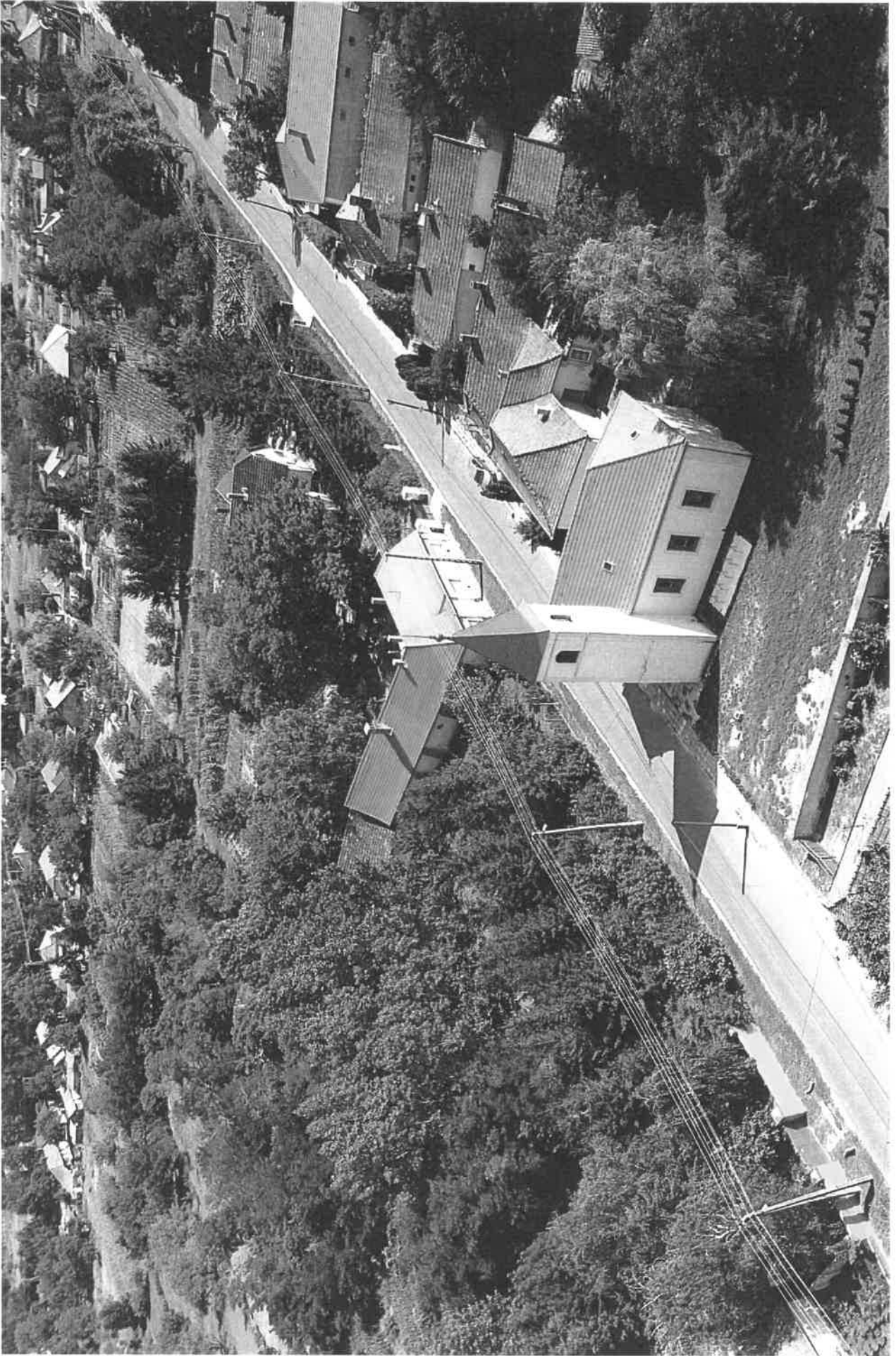

Evangelikus templom

A község központjában, a római katolikus templom közelében, lakóházak közé sorolva áll a település evangélikus temploma. Bár a gyülekezetet már 1612-től jegyzik, a templom csak 1902-ben, tornya pedig 1949-ben épült. Az épület megjelenése egyszerű: az utcavonalra merőleges hajóját lezáró oromfalak egyszerűek, a főhomlokzat egyetlen dísz a kör alakú, keretezett padlásablak. A nagyméretű, zömök torony oldalról csatlakozik a templomhajóhoz. A toronysisak fedése pala, csúcsán gömböt és kettőskeresztet találunk. Az épület helyi védetség alatt áll.

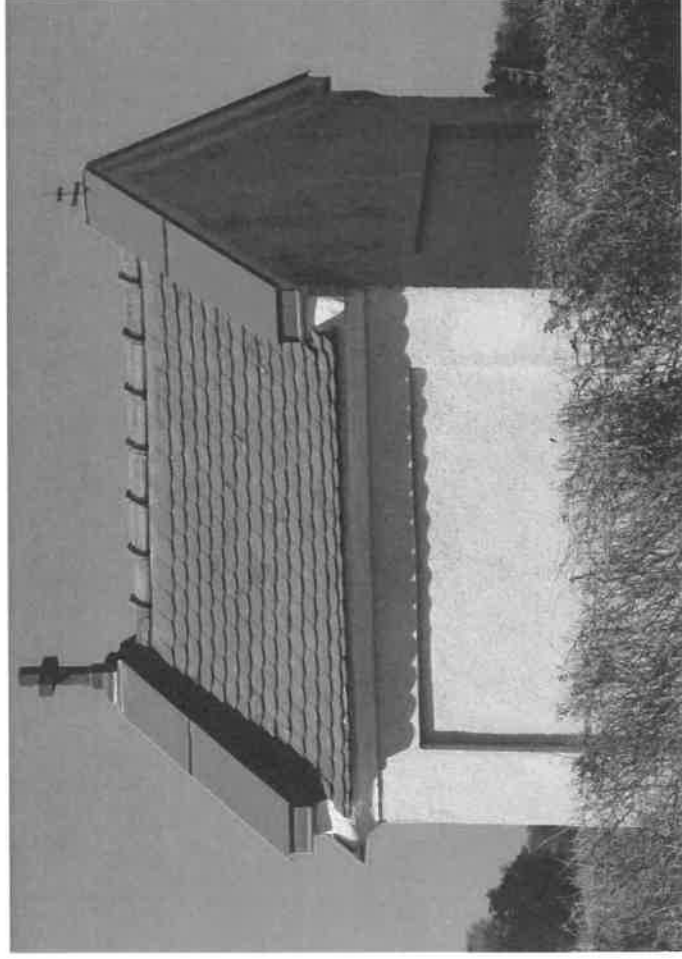
Római katolikus kápolna

A kis barokk útszéli kápolna külterületen, a Külsővat-Bánhalmapuszta és Pápa-Sárvár út kereszteződésénél áll, meglehetősen elhagyatva, de szépen felújított állapotban.

1755-ben épült Szent Anna tiszteletére, egy istenkáromlásért kiszabott büntetésből Armpruster József támogatásával.

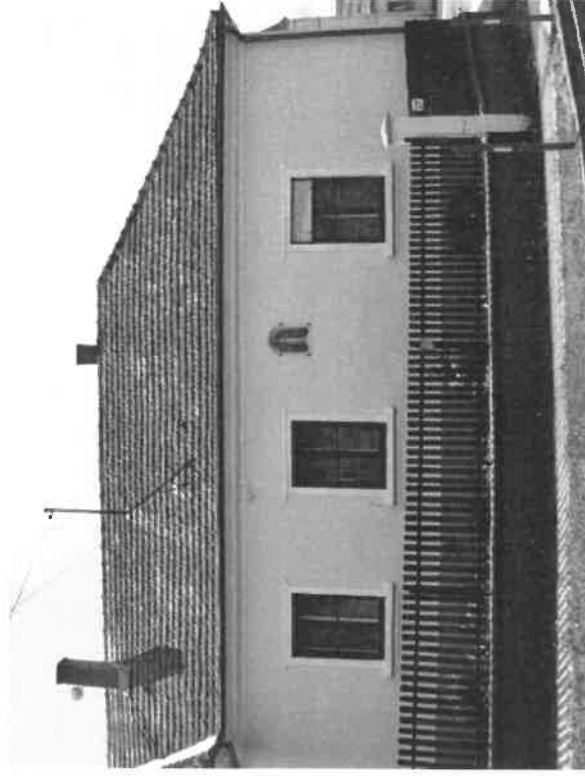
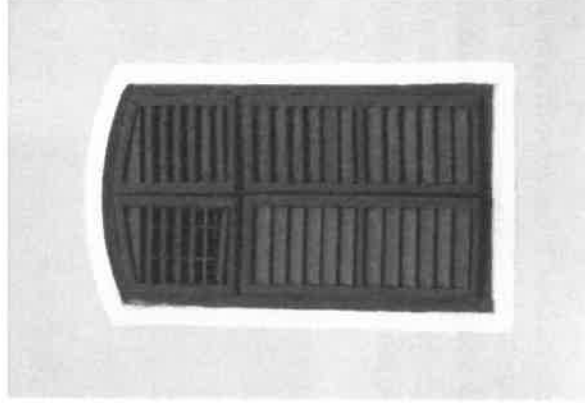
Közel négyzetes alaprajzú, rendkívül egyszerű, de kiegyensúlyozott látványt nyújtó épület. Oromfalakkal lezárt nyeregteteje alatt íves, tagolatlan barokk párkány fut körül. A tetőn a csúcsokon elől kőkereszt, hátul kettős kis vaskereszt található. Falait a sarkokon sima sávok szegélyezik. A belső tér kis sarokpillérekkel, csehsüveg boltozattal kialakított.

A kápolna az útkereszteződés meghatározó épülete volt, mígnem a kiegyenesített út mögé nem került. Tájképi szerepe miatt különösen védett, fontos emlék, egyedi tájérték.

Premontrei női szerzetesrend épülete

Külső életében meghatározó szerepet játszott a premontrei női szerzetesrend. Működésüket 1927-ben kezdték meg a településen, egy zárdává alakított kúriában. 1950-ben az akkori államvezetés feloszlatta a rendet. 1990. után a község vezetése visszahívta a szerzeteseket, akik 1995 októberében az 1873-ban emelt egykori katolikus iskola épületében kezdték újra működésüket.

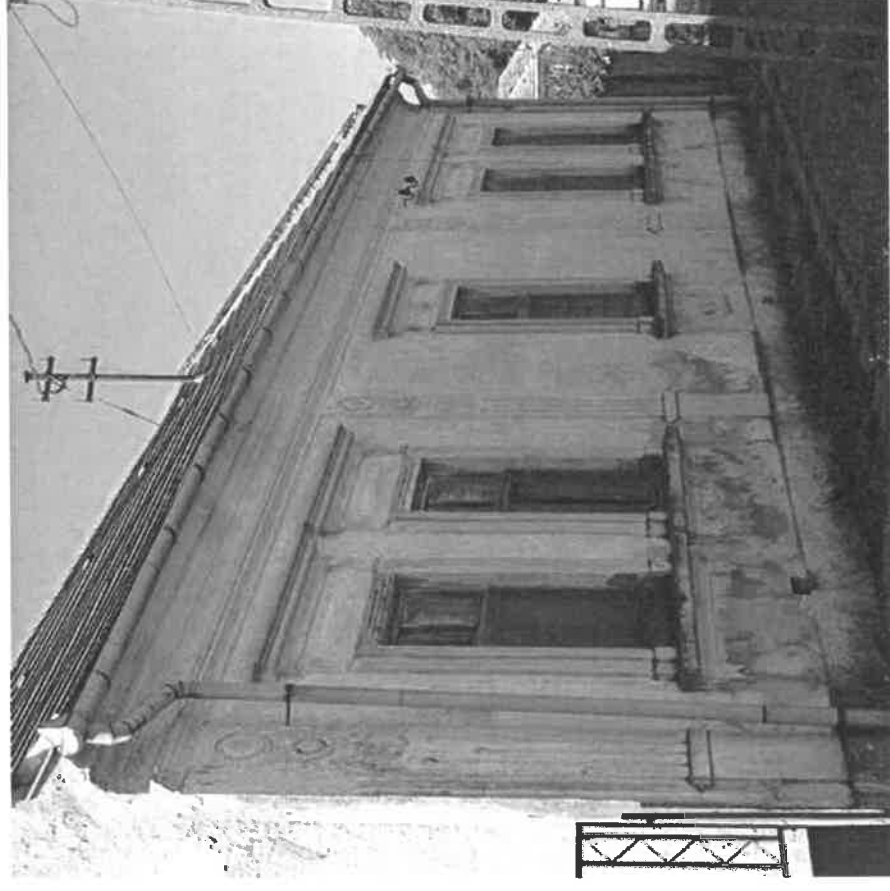
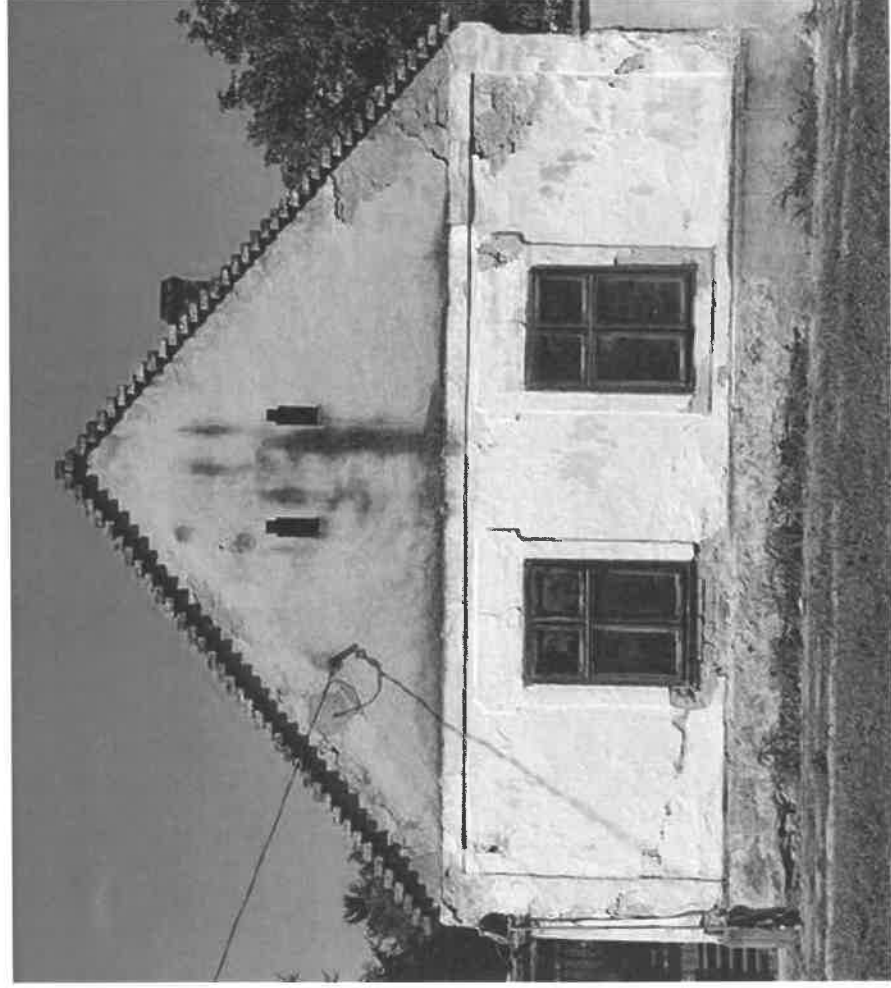

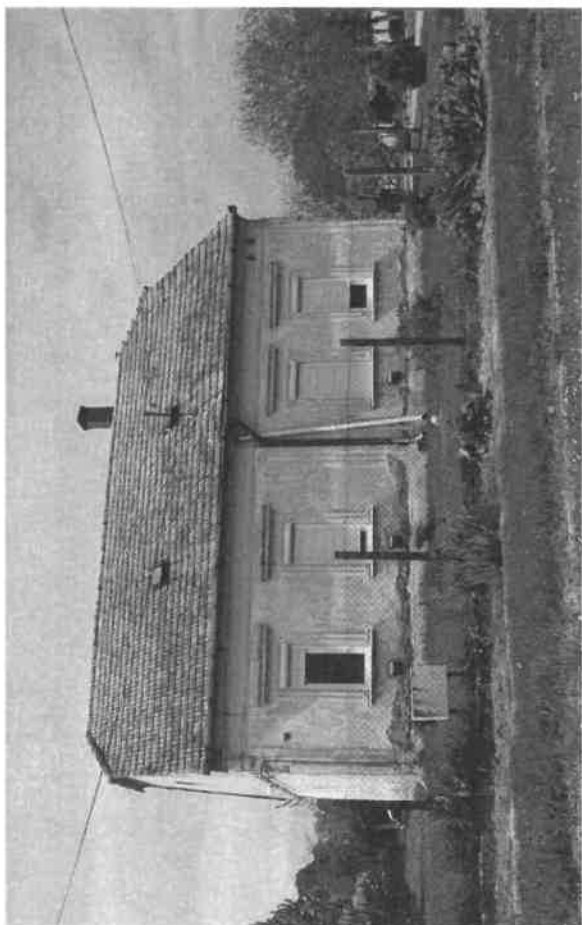
Római katolikus plébániaépület

A településen található plébániaépületet már 18. század végi okiratok is említik, de nem túl jó fényben: mint írják, közel állt az összeomláshoz, majdnem romos és fakéménye miatt tűzveszélyes. Ezt megelőzve a plébános 1815-ben gyűjtést kezdeményezett a felújításhoz. Végül 1837-38-ban meg is épült kőből és téglából az új plébániaépület, melyet 1936-ban átépítettek és modernizáltak.

Helyi védelem alatt álló lakóházak

A településen több helyi védelemre méltó lakóház is található, elsősorban a Kossuth Lajos és a Raffel Mihály utcában. Ezen házak külső megjelenése, utcai és udvari homlokzatuk, oromfaluk és nyílásaik egyedi értékeket képviselnek. Elmondható, hogy ezek a házak általában téglából és kőből épülhettek, eredeti állapotukban egysorosak, háromszatúak és nyeregtetősök voltak, a tető gerincvonalra az utcával párhuzamos kialakítású volt. Meghatározó emellett még a térségre jellemző vakolt szemöldökpárkány és a macskalépcsős, farkasfogas kontúrkiegészítő oromzat megjelenése is. Némelyik épület azóta átalakításon, felújításon esett át, emellett vannak szépen karbantartottak, ám néhányuk felújításra szorul, hogy az épített értékeket az utókor is megcsodálhassa.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

A kézikönyvben – a településképi követelmények megalapozására – meg kell határozni a település alapvető településképi jellemzőit, a településképi szempontból egymástól jól elkülönülő településrészeket, arculati jellemzőikkel és értékeikkel. Az eltérő karakterű területek lehatárolásának célja az, hogy a településképi, arculati jellemzők szempontjából hasonló területeken hasonló viselkedésmódokat javasoljon a kézikönyv. A területek lehatárolásai egyrészt a település történeti fejlődésének, morfológiájának vizsgálatából, másrészt a helyszíni vizsgálatok eredményeiből születtek.

Történeti településmag

Átalakuló falusias lakóterület

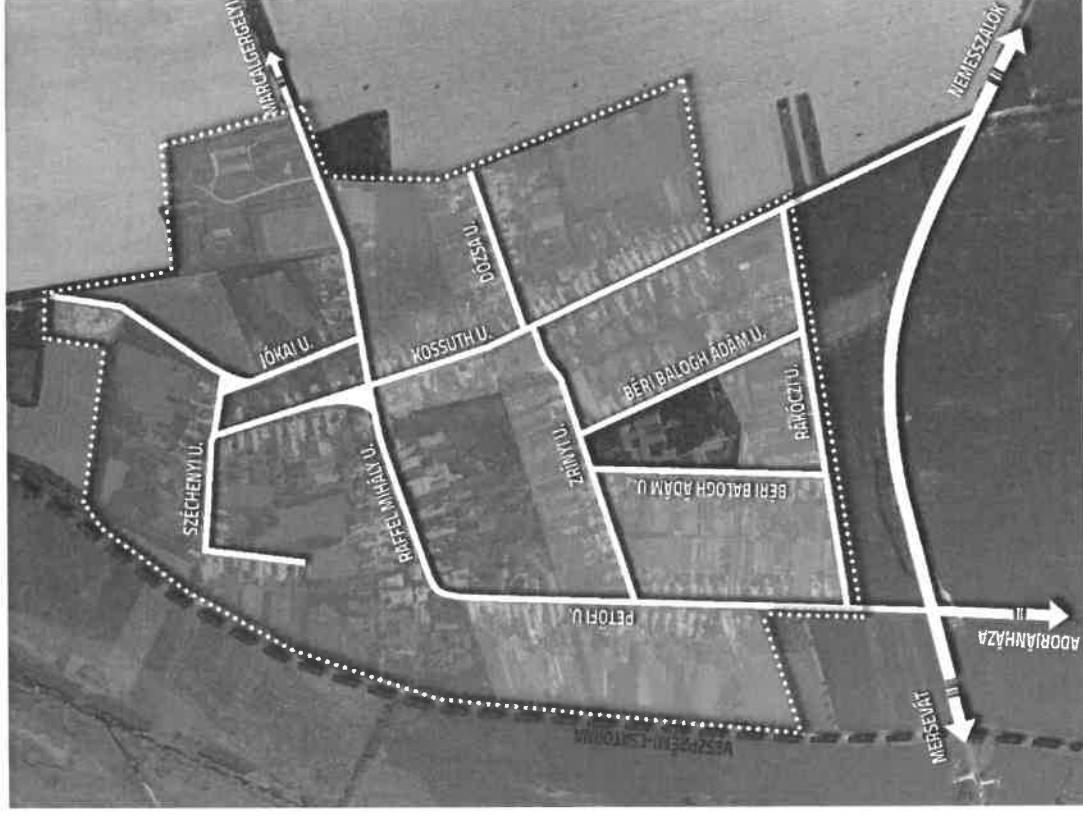
Nagy területigényű intézmény területe

Gazdasági területek

Különleges, beépítésre nem szánt és zöldterületek

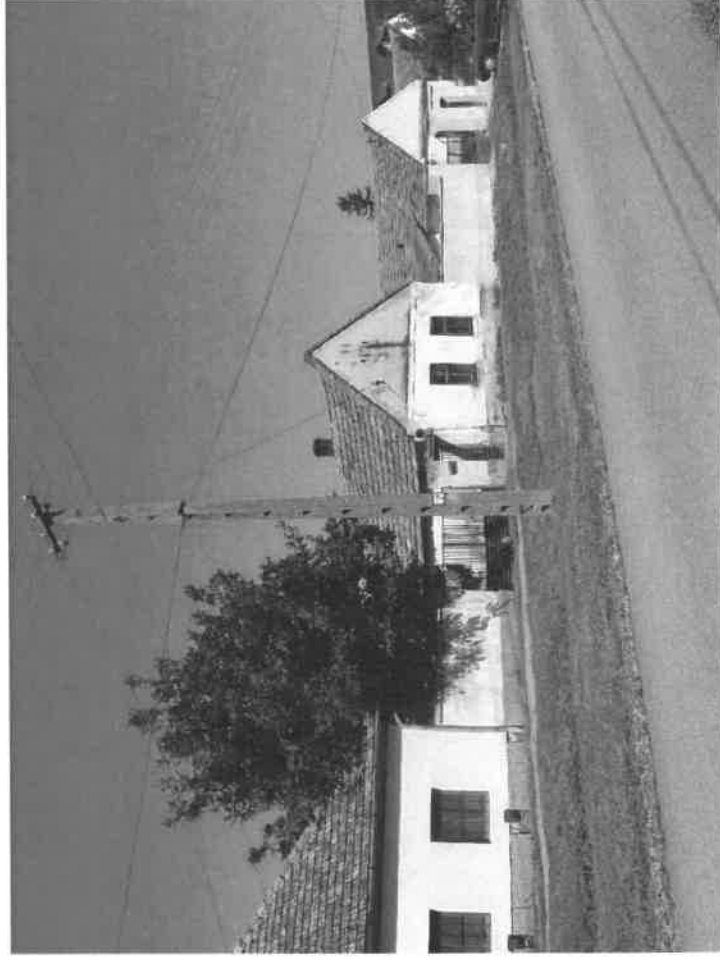

Történeti településmag

Már a 18. század végére kialakult, az elsősorban a Raffel Mihály utca, Széchenyi utca, valamint a Kossuth Lajos és Petőfi Sándor utca északi végében megtalálható településszövet. Két súlypontja a Raffel Mihály utca nyugati végében álló műemlék templomok műemléki környezete, valamint az utca keleti végében lévő intézményi központ (Polgármesteri hivatal, posta, üzletek).

Jellemzője a köznyelvben fésűs beépítésnek nevezett falusias beépítési mód, mely a hagyományos gazdálkodó lakókörnyezetek egyik alaptípusa és részben sváb hatásra alakult ki. Készeny, hosszú és utcára merőleges, többnyire azonos vagy hasonló méretű telkek egymás utáni sorolása és oldalhatáron álló beépítés jellemzi. Az épületek előkert nélkül nyílnak az utcára, míg a telkek oldalhatárán egymás után sorakoznak a lakó, majd a gazdasági épületek. Az utcaképet az utcára kifutó épülettömegek oromzatos vagy kontyolt lezárása, illetve elsősorban a Raffel Mihály utcában és közvetlen környezetében az utcavonalon „L” alakban beforduló lakóépületek és utcával párhuzamos gerincű intézmények tömegei határozzák meg.

Átalakuló falusias beépítésű terület

A Zrínyi Miklós utcától délre, a Rákóczi utcáig alakultak ki azok a településrészek, melyek a korábban említett „történeti településmag területénél” heterogénebb képet mutatnak. Az épületek az utcavonalaltól hátrahúzva előkerttel épültek, főleg szabadonálló beépítési móddal (de egyes helyeken még oldalhatáros épületek is találhatók). Az épületek kora is változatosabb, az épületek főleg az 1945. utáni időszakban épültek (a terület beépítése az 1941-es katonai felmérésen még nem jelölt), jellemzően magastetős, de változó formájú tetőkialakítással (utcará merőleges gerincű és utcával párhuzamos gerincű tető, sátozott és egyéb összetettebb tetőformák is megjelennek). Az átalakuló falusias beépítésű terület magába foglalja a Kossuth utca főtértől délre lévő szakaszát is, amely az Amerikából hazaküldött keresetekből épült ki, ezért ennek köznyelvi elnevezése Dollár utca.

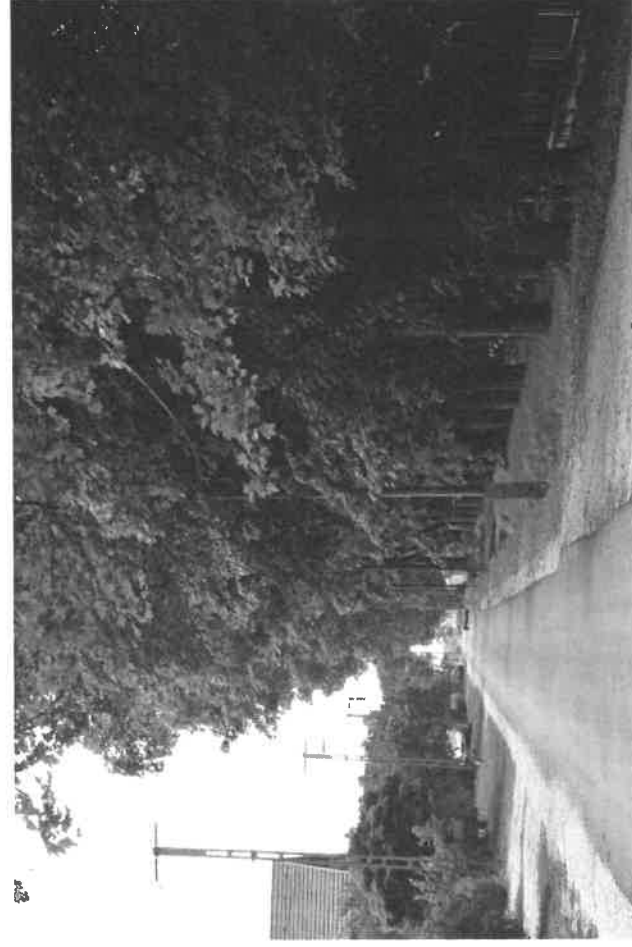
Az utcák képét és karakterét, a szabadonálló jellegnek megfelelően az épületek sorolásán túl a jellemzően áttört kerítések és a növényzet látványa is meghatározza.

Nagy területigényű intézmény területe

A Zrínyi utca, a Béri Balogh Ádám utca és a Rákóczi Ferenc utca által határolt tömbben található az Ujvári János Református Szeretetotthon Idősek Otthona Külsővárt, mely közel 200 időskorú bentlakásos ellátását biztosítja. Az intézmény - nagy léptéke ellenére - a településképbbe visszafogottan illeszkedik. A peremén, a Béri Balogh Ádám utcában és a Zrínyi utcában, elsősorban az intézmény intenzív növényzete jelenik meg.

Területén a nagy kiterjedésű épületek mellett az 1998-ban olasz kivitelezéssel és segítséggel épült, igényesen fenntartott Szent István kápolna is megtalálható.

Gazdasági területek

Elsősorban mezőgazdasághoz kapcsolódó gazdasági területek, melyek a meglévő utcahálózathoz illeszkedve a település peremein, de leginkább az északi végén alakultak. Beépítésükre a szabadonálló épületek halmaza, a rendeltetések által igényelt elhelyezése jellemző. Domináns tetőforma a magastető. Az épületek környezete néhány rendezetlen.

Különleges, beépítésre nem szánt és zöldterületek

Az egyéb különleges és beépítésre nem szánt területek a településen az alábbiakat foglalják magukba:

- temető
- sportpályák
- egyéb belterületi zöldfelületek.

Ezek mind sajátos karaktereket hordozó, nagy felületet elfoglaló területek, ahol elsősorban a zöldfelületek túlsúlya dominál. Ezeken a területeken az eltérő speciális használatból adódóan egységes jellemzők nem állapíthatók meg, de gondos építészeti megformálással, környezetalkatással kialakított épületek és épített környezeti elemek a különleges területek rendezett, kedvező képét segítik elő.

Bánhalmapusztá, Schmidt kastély és környezete

Bár nem a település központi belterületén található, építészeti-tájképi jelentősége miatt önálló területként kell definiálnunk a Bánhalmapusztán a 19. század végére kialakult Schmidt kastélyt és környezetét, mely a kastélyt és a hozzá területileg közvetlenül kapcsolódó gazdasági, lakó és egyéb kiszolgáló épületeket foglalja magába.

A terület az Adorjánháza felé vezető út mellett a kastély közvetlen környezetét, az egykori park területét és a gazdasági és lakóépületek területeit foglalja magába. A terület karaktere heterogén, az épületek jó része elhagyatott vagy alulhasznosított, állaguk rossznak mondható. Az egykori angolpark csak kis területen, elhanyagoltan és fel nem ismerhetően maradt meg.

Az uradalmi központ az 1857-es kataszteri térképen és 2015-ös légifotón

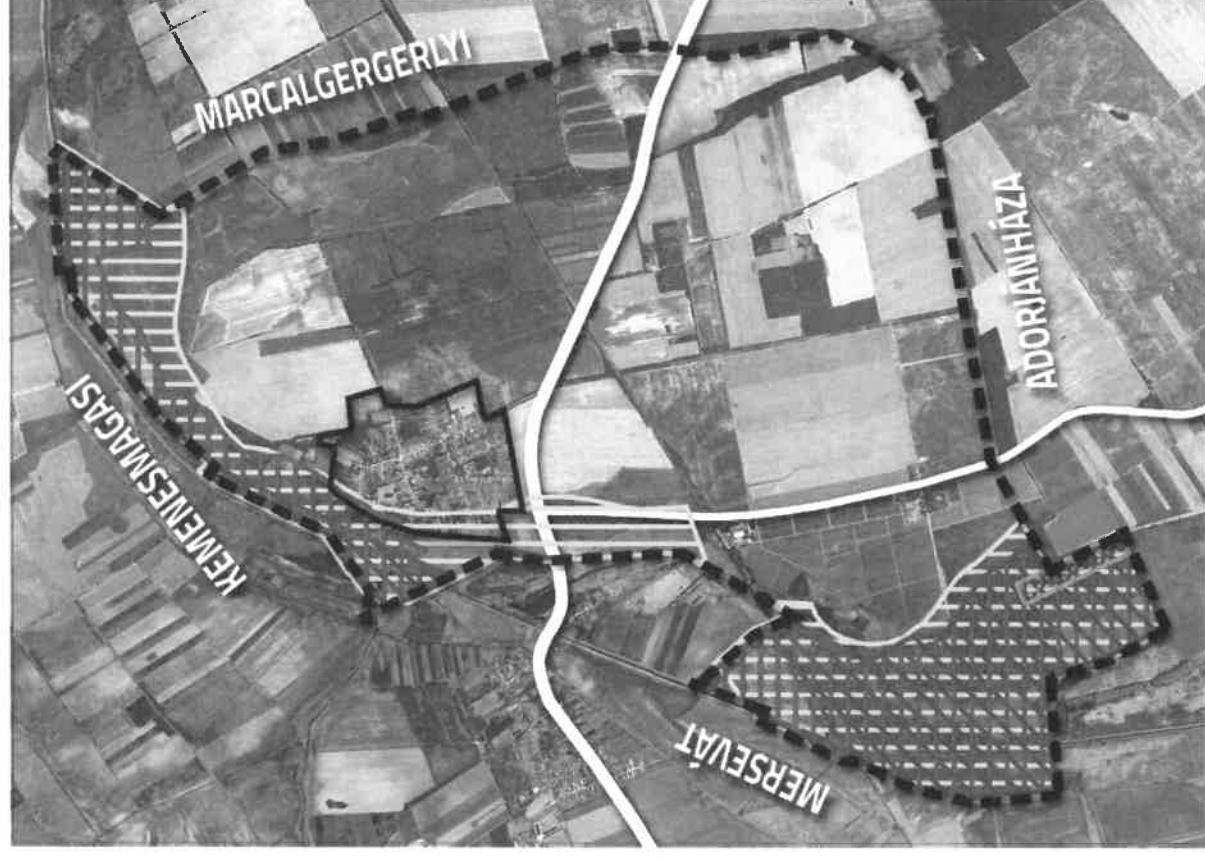
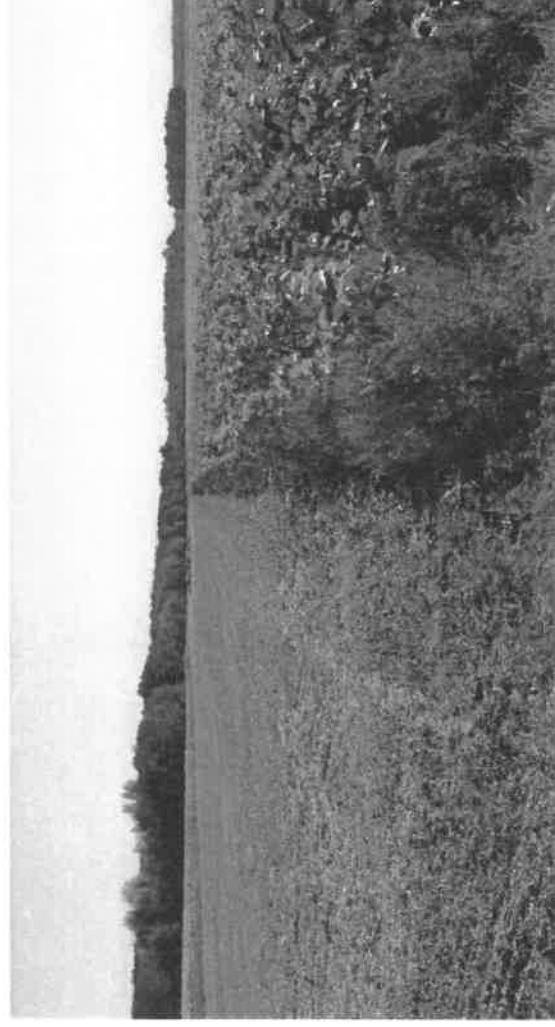

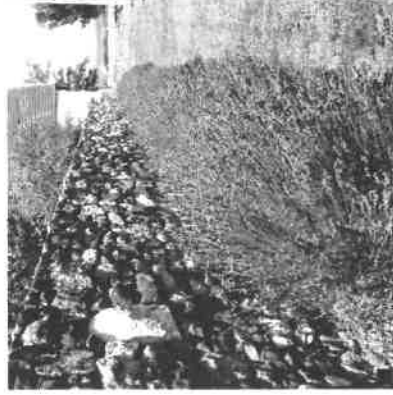
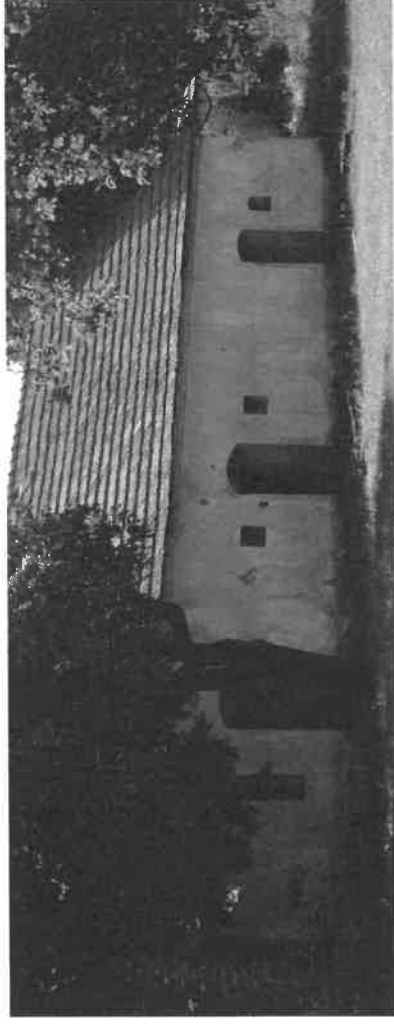
Egyéb, jellemzően külterületi, beépítésre nem szánt területek

Külsővat beépített és beépítésre szánt területeit a település külterületei övezik. A domborzati viszonyok és a környezet természeti adottságai (vízfolyások, jellemző felszínborítás) határozzák meg az egyes külterületi területek tájhasználatának jellemzőit. Erdő területek (természetes vagy telepített), szántóföldek, gyepek és legelők, szőlőültetvények területei mellett természetes és mesterséges vizes élőhelyek is megtalálhatóak a külterületen. A település közigazgatási területének csak bizonyos része áll természeti védetség alatt, így a terület meghatározója a mezőgazdasági tevékenység, melyhez kapcsolódóan egy-egy gazdálkodáshoz kapcsolódó építmény is megjelenik.

A település közigazgatási területén az alábbi természeti védelmek találhatóak meg:

- érzékeny természeti terület
- Natura 2000 terület
- országos ökológiai hálózat: magterület, ökológiai folyosó és pufferterület
- tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület
- országos jelentőségű természeti emlék (ex lege védett láp)

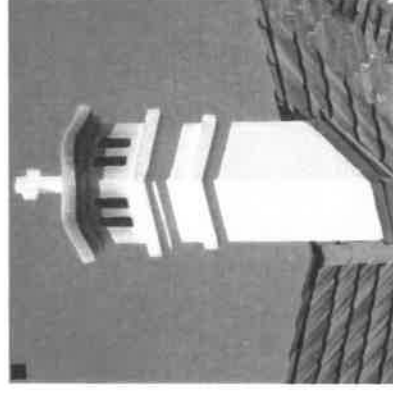
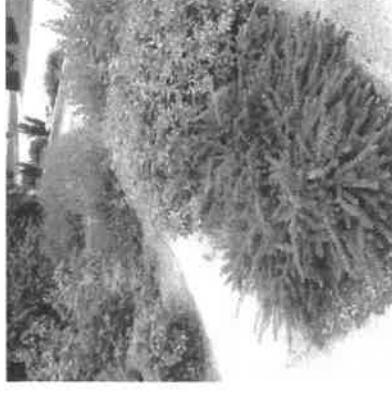

Külsővár község Településképi Arculati Kézikönyvének egyik legfontosabb feladata, hogy olyan módon **formálja a település arculatát** és a településen építkezni kívánók **szemléletét**, hogy nem egységes elvek mentén rögzíti az építési szabályokat, hanem példák, jó gyakorlatok segítségével igyekszik a település lakóit a helyes, illetve a település, a tájegység, a régió **környezetalakítási hagyományaihoz** illeszkedő viselkedésmód felé terelni. Az elmúlt években a településen tapasztalt korlátozott építési tevékenység miatt a kézikönyvben megjelenő jó példák egy része környező, hasonló településsel bíró településekről származik, melynek célja a példamutatás mellett a **tájegységi rokonságok** tudatosítása is.

Így a Településképi Arculati Kézikönyv **ajánlásait nem kell** és nem is lehet **kötelező érvényű előírásként értelmezni**. A Településképi Arculati Kézikönyv és ajánlásai nem írják felül és nem helyettesítik a település Helyi Építési Szabályzatát és az abban rögzített építési előírásokat. Célja sokkal inkább az, hogy az ott előírt számszerűsített (normatív) **szabályokat illusztrálja és segítsen a település lakosainak**, illetve az építkezni szándékozókknak, hogy hogyan töltsék meg azt tartalommal.

AZ ÉPÍTÉS TÍZPARANC SOLATA (Meggyesi Tamás alapján):

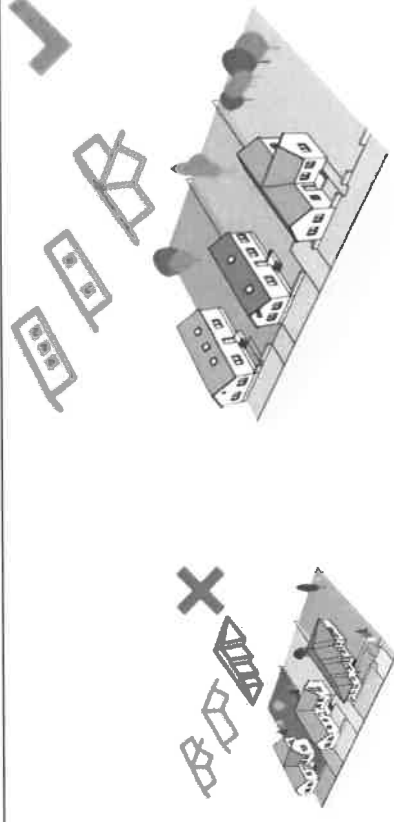
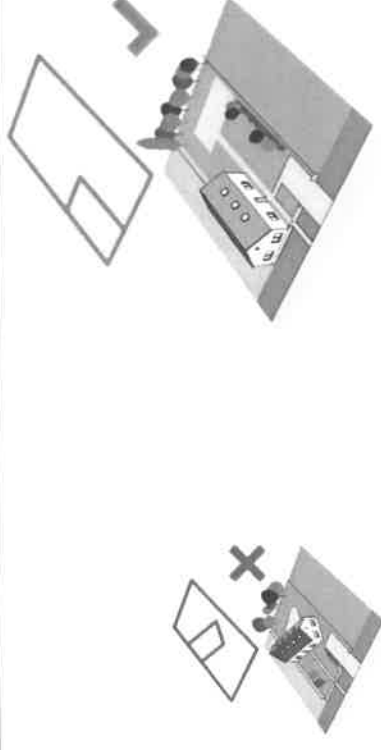
1. Ismerd és szeresd meg településed sajátos környezeti karakterét és hagyományos építészeti elemeit!
2. Ne csak a saját telkedet, hanem a település egészét is tekintsd otthonodnak! Ne feledd, hogy az építkezés közügy is!
3. Az építkezéssel ne hivalkodjál, mert az nem telenné tesz, és ráadásul tönkreteszi a környezetet!
4. Tekintsd mintának a hagyományos építési formákat!
5. A telek beépítésénél ne csak házban, hanem udvarban és térfalakban is gondolkozzál!
6. Az udvart úgy tervezd, mint a nappalidat: ahol a díófa lombja szolgáltatja a tetőt!
7. Az oldalhatáron álló beépítés nem a szegénység, hanem a telek jó kihasználásának záloga!
8. Ne tervezz garázst az utcára! Óseid se helyezték ide az istállót! Az utcai homlokzat a ház arca!
9. A településrendezési tervet, illetve a Településképi Arculati Kézikönyvet ne korlátnak, hanem jó szándékú segítő társnak tekintsd!
10. A tervezéssel csak jó építésszt bízzál meg; szegény ember ne vegyen olcsó dolgokat, mert ráfizet!

Történeti településmagra vonatkozó ajánlások

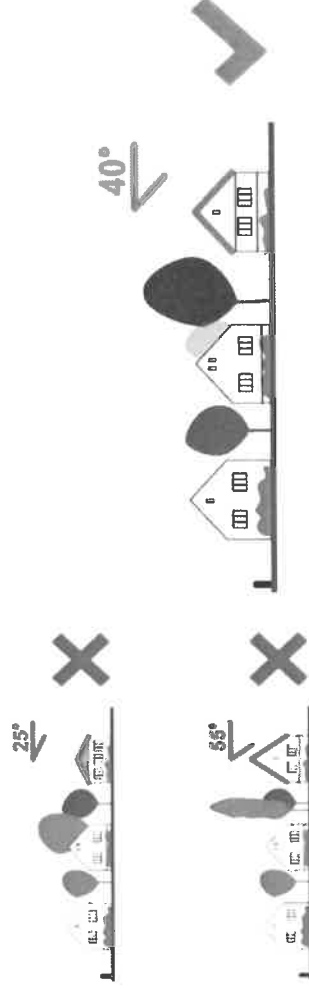
Az épületek telepítése

Oldalhatáron álló, egyszerű, utcára merőleges tömegforma alkalmazása ajánlott, a történeti településmagban előkert nélkül, utcavonalra kihúzott épületekkel, míg a egyes esetekben a szomszédos épületekhez illeszkedően előkert nélkül.

Az épületek tetőformája

Egyszerű tetőforma alkalmazása ajánlott, mely figyelembe veszi az utcaképet és szomszédos hasonló nyeregvetős házak viselkedését is.

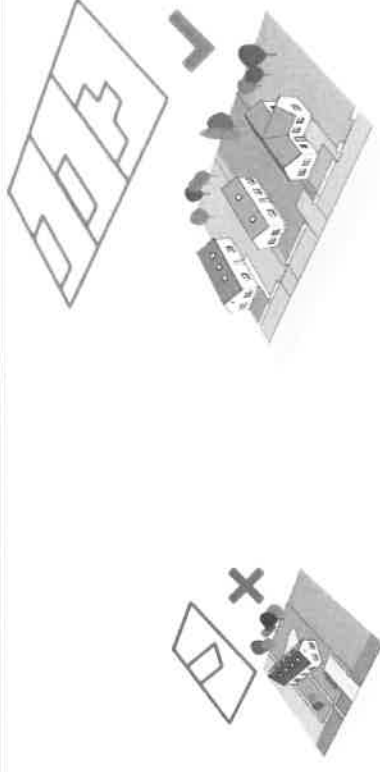
Az épületek tetőhajlásszöge

Hagyományos tetőformát követő tetőhajlásszög alkalmazása ajánlott, mely az egész településen közel azonos. Sem a túl alacsony, sem a túl magas tetőhajlásszögek nem illeszkednek a település meglévő képébe.

Átalakuló falusias lakóterületekre vonatkozó ajánlások

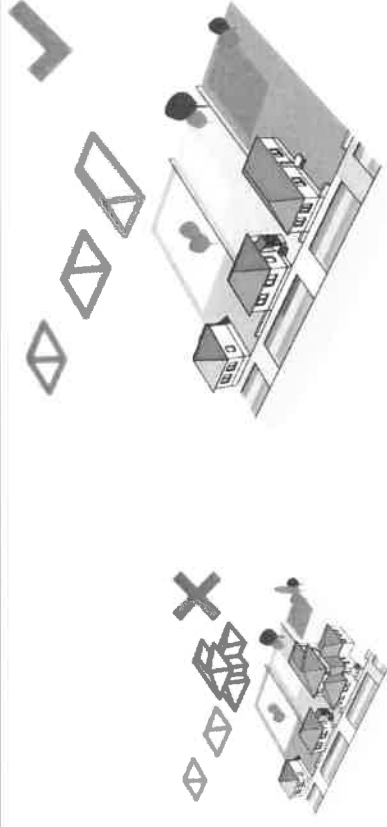
Az épületek telepítése

Oldalhatáron álló vagy szabadonálló, egyszerű, utcára merőleges vagy utcával párhuzamos tömegforma alkalmazása ajánlott, a meglévő környezethez illeszkedően, jellemzően előkerttel.

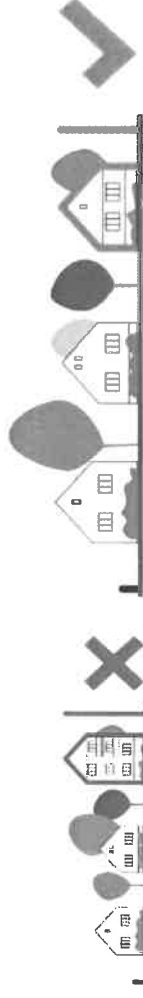
Az épületek tetőformája

Egyszerű tetőforma alkalmazása ajánlott, mely figyelembe veszi az utcaképet és szomszédos hasonló nyeregtetős vagy sátozottós házak viselkedését is.

Az épületek léptéke

A településrész nagy teljes és tágas szövetéből adódóan a falusias léptékű, jellemzően földszintes (maximum földszint plusz tetőtér beépítésű) épületek a jellemzőek. A településrész karakterének megőrzése érdekében ezért nem ajánlott többszintes épületek építése.

A BÁNHALMAPUSZTAI KASTÉLY ÉS KÖRNYEZETE - AJÁNLÁSOK

A település magjától távolabb eső Schmidt kastély és környezete sem jellegénél, sem állapotánál, sem, karakterénél fogva nem kezelhető hasonlóan, mint más, akár homogén funkciójú lakóterületek. A terület **építészeti, urbanisztikai és helyi identitásképző értéke kimagasló**, melyet **egységében** és nem külön-külön elemeiben **kell kezelni** és megújítani. **A terület megújítása elsősorban a tulajdonos feladata és felelőssége**, de az önkormányzat közreműködésével célszerű olyan hasznosítási tervet készíteni, mely akár külső források bevonásával teremti meg a terület értékőrző megújítását és funkcionális hasznosítását.

Kulcsfontosságú – a tulajdonviszonyok rendezése után – egy olyan **funkció megtalálása** és a meglévő épületek azzal való megtöltése, mely az épületek használatának folyamatosságát és így a fenntartásuk / karbantartásuk esélyét növeli. Olyan funkciót kell idecsábítani, mely akár **az egész településrészt élettel tudja megtölteni**. Ez lehet turisztikai, oktatási, akár egészségügyi intézmény vagy intézmények is.

Ugyanakkor – az építészeti, településszerkezeti és tájépítészeti értékek figyelembevételével – olyan **egységes** (a teljes területre vonatkozó) **környezetrendezési tervet** kell készíteni, mely lehetővé teszi a sokrétű érték komplex megőrzését.

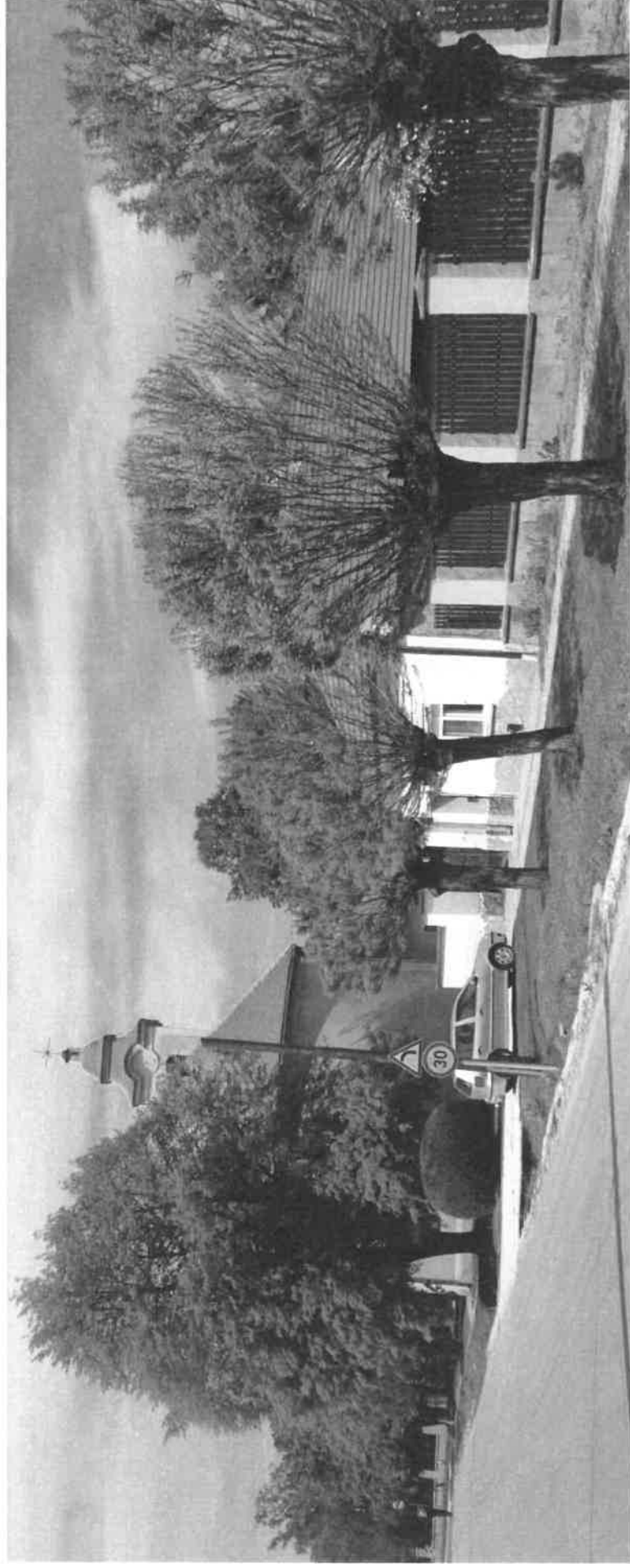

UTCAKÉP

Egy település **épített környezetének karaktere és arculata az utcaképekben is kifejezésre** jut, sőt annak az utcán jövő számára egyértelmű megfogalmazódása. Az utcák kiegyensúlyozott képét az azonos, de sohasem egyforma elemek szabályos, de sohasem mechanikusan ismétlődő mintája teszi olvashatóvá és emberivé. **A hagyományos lakókörnyezet organikus jellegét** elsősorban az adja meg, hogy **elemei** sohasem önállóan értelmezendők és sohasem egyediek, **nem építhetők meg és nem értelmezhetők függetlenül a többi elemtől, együtt alkotnak egy települési karaktert, utcaképet.**

A szabadonálló beépítés a hagyományos történeti beépítésekben idegen és ismeretlen, bár a 20. század második felének beépítéseiben egyre szélesebb körben elterjedt. A sokszor városias hatású folyamatosság titka egyrészt az oldalhatáron álló épülettömeg, másrészt a tömör, az utcavonalon sok helyen „L” alakban beforduló épülettömeg. Az előkert általában ismeretlen, de néha előfordul, hogy az oromfal 3-4 méterrel a falazott kerítés mögött áll.

Az épületeink viselkedésében mindenkelőtt figyelembe kell vennünk a **környező épületek** viselkedését. Az alapvető szabályokon túl úgy helyezzük el az épületünket, ahogy azt a szomszéd is tette, **illeszkedjünk hozzá.** Ezzel az ő telekhasználatát is segítjük, de a sorolás révén a saját telkünket is hatékonyabban tudjuk kihasználni és nem utolsósorban egy egységesebb, **kiegyensúlyozottabb utcaképet** kapunk.

TELEKHASZNÁLAT, TÖMEGALAKÍTÁS

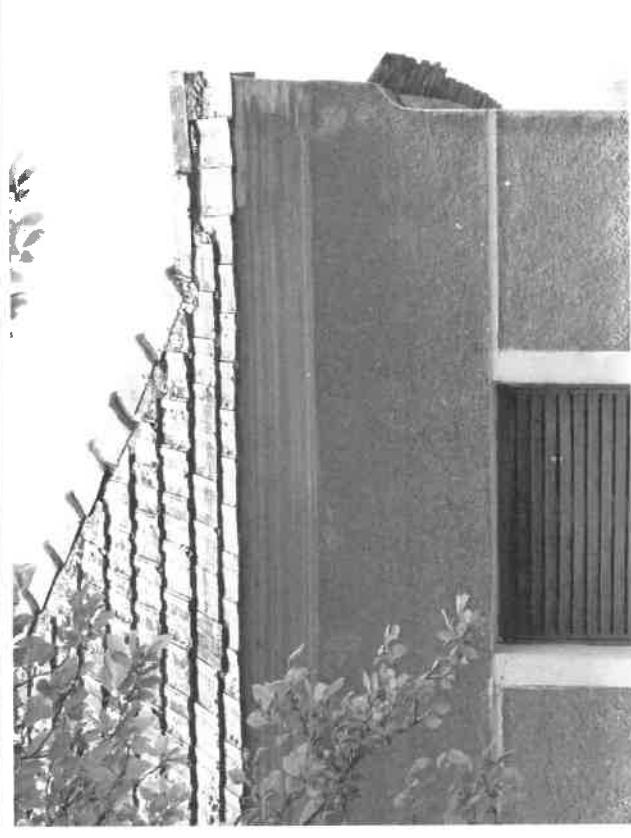
Az oldalhatáron álló „hosszúházas” beépítés a mezőgazdasági eredetű települések legősibb telekhasználati rendje. Az egyes helyiségek sorolásában nemcsak a **bővíthetőség racionális elve**, hanem a magyar gondolkodásra egyébként is jellemző egyszerűség, az egymás mellé rendelés logikája is kifejezésre jut. Az elrendezés nagymértékben alkalmazkodik a magyar, sík mezőgazdasági területek klímájához, így az épületek egyetlen, a **telek udvarára néző homlokzata mindig délre, délkeletre néz**. A fokozatos bővítés szükségletének kielégítését segíti a tornác, mely eleinte toldalék volt, majd később az épület szerves része lett.

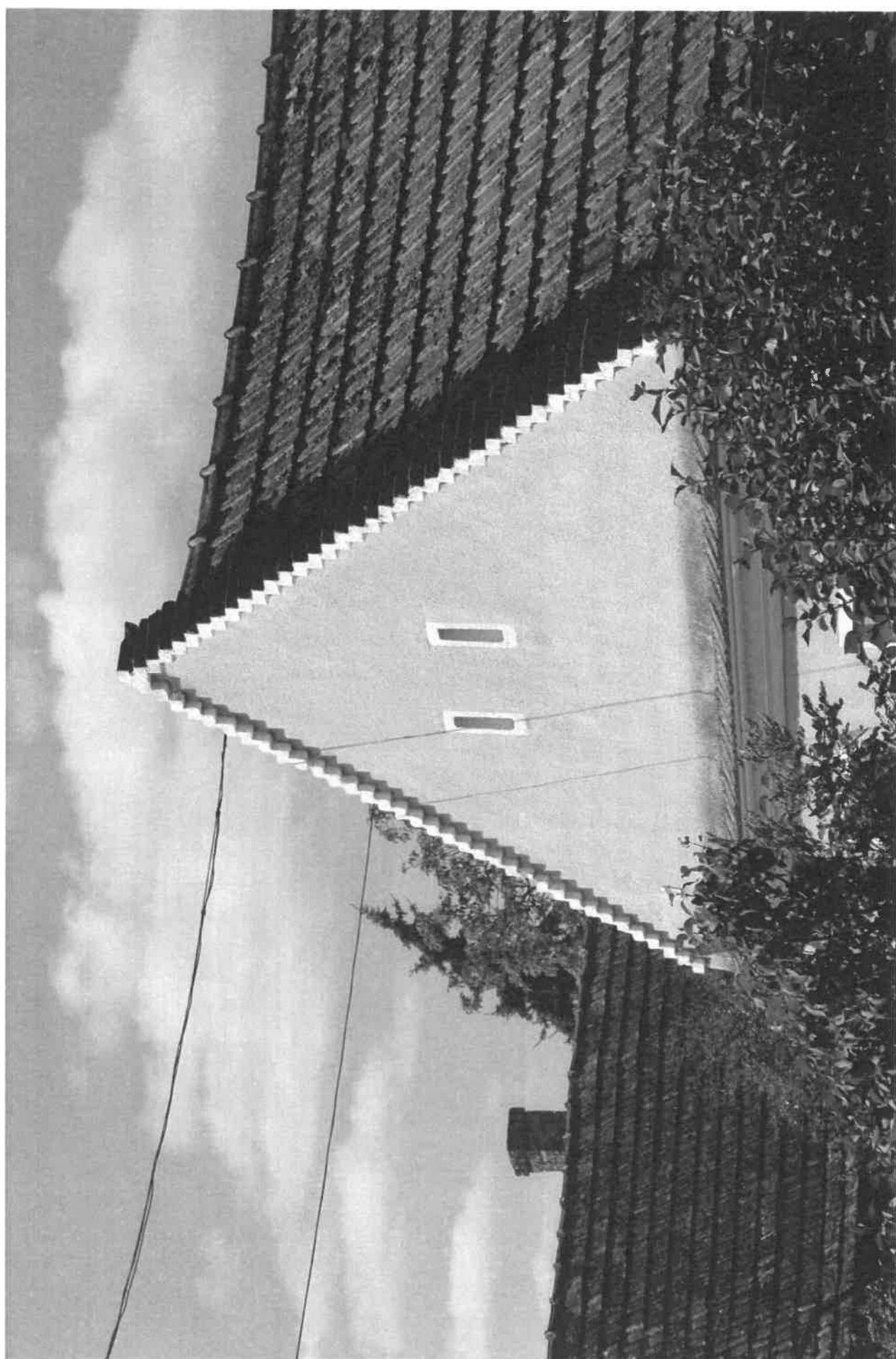
HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A hagyományos magyar települési karakter sajátossága az **egyszerű tömegformálás** (utóra merőleges vagy utcával párhuzamos gerincű tető, egyes esetekben L-alakú beépítéssel), melynek eredményeképpen a **homlokzatok egyszerű arányossága adja az épületek karakterét**, apró változatosságai pedig meghatározzák az utcában betöltött helyét. Ezt az egyszerűsége való törekvést a mai építkezéseken is figyelembe kell vennünk!

Az egyszerű tömegformálást jellemzően **helyi anyagokra, illetve helyi hagyományokra támaszkodó anyaghasználat** egészíti ki. Vakolt felületek, egységes kőburkolatok, téglaburkolatok, egységes kerámia tetőburkolatok, melyeket egy-egy jól megválasztott, igényes anyaghasználatú részlet (párkány, ablakkeretezés, tetőcsatlakozás, esővíz-elvezetés) egészíti ki, szinte a ház díszeként is funkcionálva.

Az épületek **színei általában visszafogottak**. A korábbi, jellemzően mezőgazdasági területhasználat a puritán és célszerű anyaghasználatot részesítette előnyben a túldíszítettség helyett, mely az épületek színezésében is megjelent. **A magyar településképp** nyugodt tisztasága így jellemzően egyszerű, **visszafogott színekkel** operál, melyre bármilyen épített környezeti elem létrehozásakor ma is törekednünk kell.

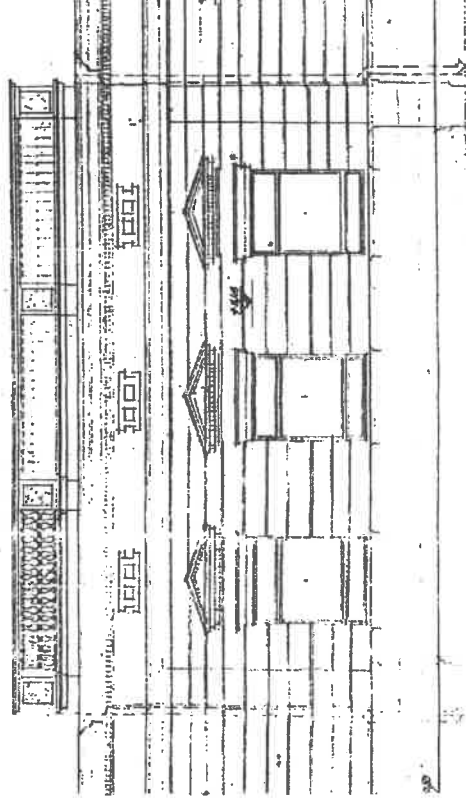

AJTÓK, ABLAKOK

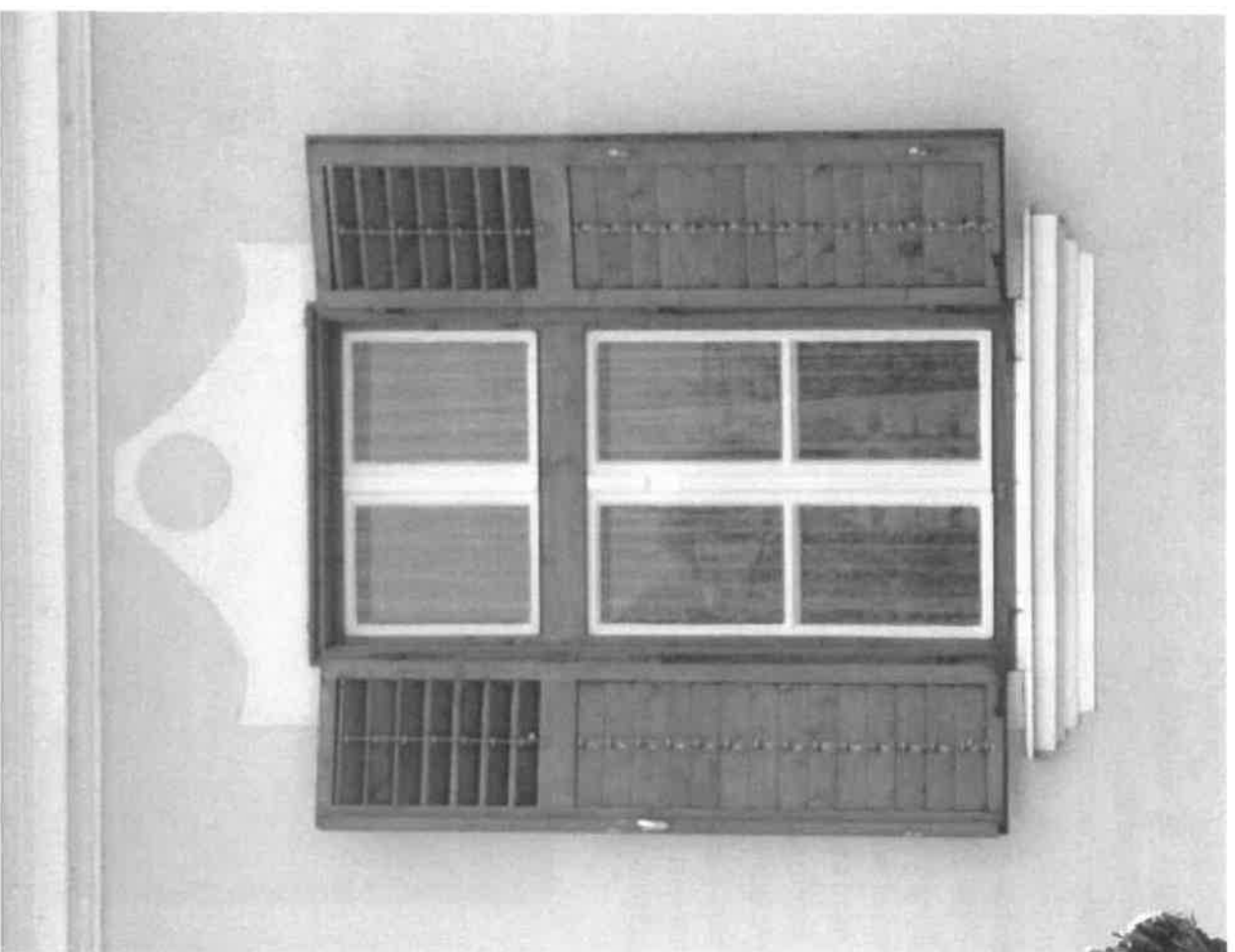
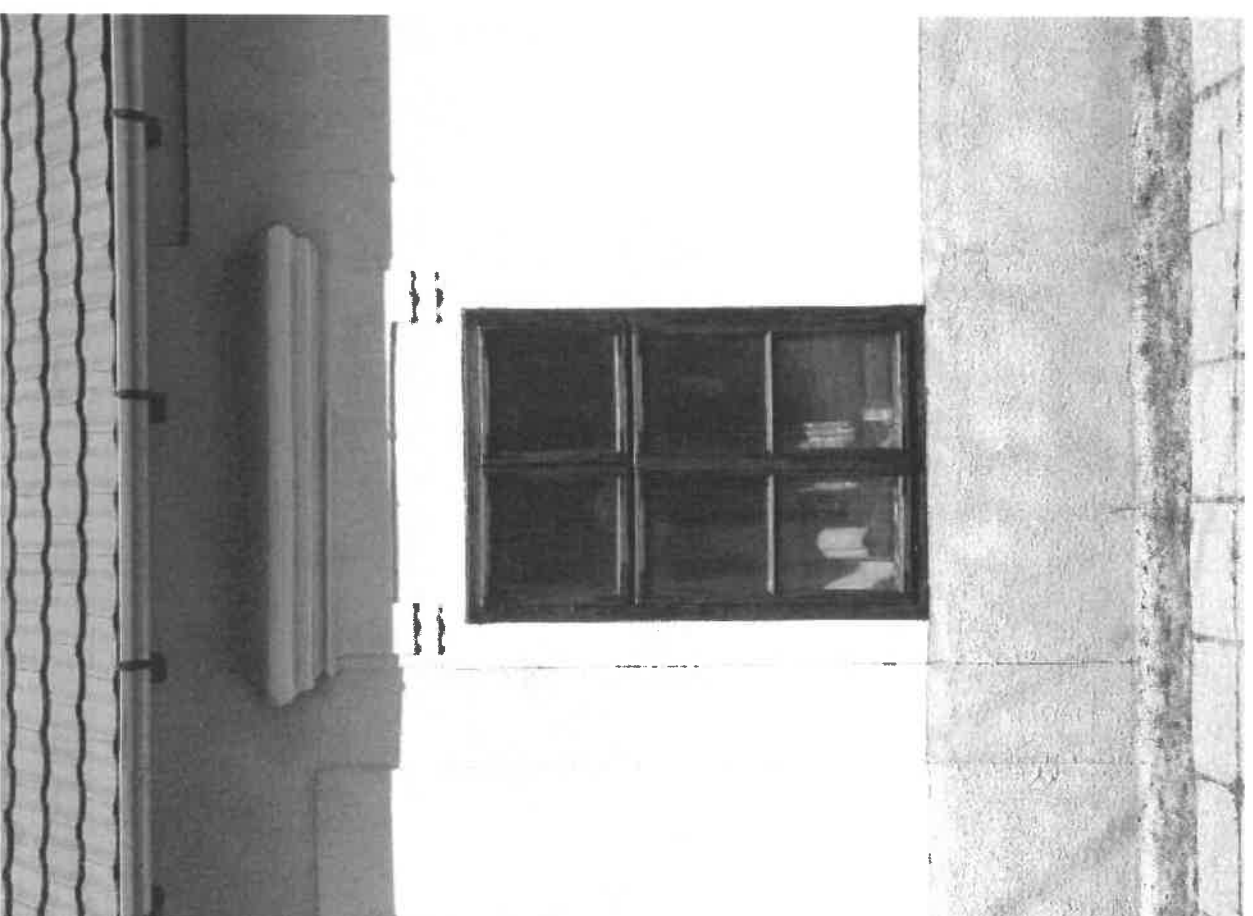
A **lakóépületek használhatóságának és komfortjának** egyik alapvető meghatározó elemei azok a nyílászárók, melyek a külső és belső tér között biztosítják az átláthatóságot és az átjárhatóságot. Mivel a hagyományos lakóépületek esetében mind a technológiai, mind az anyagi lehetőségek figyelembevétele miatt az ablakok, ajtók mérete a lehető legminimálisabbra szorítkozott, a mai komfortigényeknek megfelelően ezeket igyekszünk a lehető legnagyobbra kialakítani.

Ugyanakkor **a nyílászárók egy épület karakterét, megjelenését is alapvetően befolyásolják**. A hagyományos zártabb épületek, kisebb ablakaikkal az utcaképek karakterét is meghatározzák, a „történeti település” területén az utca felé így törekedni kell a kisebb ablakok kialakítására, míg az „átalakuló falusias lakóterületek” esetében ez oldódhat, nagyobb nyílászárók az utcai előkert felé is fordulhatnak. Az ajtók, ablakok, kapuk a sokszor puritán kialakítású **ház díszei** is. Az egyszerűbb falusias beépítéseknél is megjelennek azok az ablakkeretezések, díszes deszkakapuk, melyek a helyi kultúrák díszítőkedvének tárgyaivá váltak és melyek egy-egy településrész karakterét is meghatározhatják. Hagyományosan **gazdag részletképzésükkel**, a hozzájuk kapcsolódó ablakpárkányokkal, szemöldök kialakítással a ház meghatározó alkotóelemeivé válnak, ezért azokat lehetőség szerint mindig meg kell tartani és felújítani, vagy hasonló részletgazdagságú elemekkel kell pótolni!

A Raffel kúria ma már nem látható eredeti homlokzatának részlete

UTCAI KERÍTÉSEK

Az **utcai kerítések** is fontos szerepet töltenek be, mivel **jelzik a magánterületek és közterületek határát**. Sőt, – az esetek túlnyomó többségében – nemcsak jelzik a határt, hanem áthatolhatatlanná is teszik. Ezért településeinken manapság el sem képzelhető „kerítésmentes” utcakép. Éppen emiatt – az épületek és az élő elemek látványa mellett – kiemelt figyelmet kell fordítani esztétikájukra. Ebben talán a legfontosabb rendező elv **az egységes összképre való törekvés**. Ez elsősorban azt jelenti, hogy a kerítés – magassága, formája, áttörtése, osztásának ritmusa, anyaga, színe – illeszkedjen a településen történelmileg kialakult hagyományokhoz és nem melleleg a mögötte vagy mellette lévő épülethez.

Általánosságban elmondható, hogy minden településnek megvan a jellemzően kialakult kerítés anyaga és formája. Ezeket bátran használhatjuk mind a történelmi településrészekben, mind az új beépítésekknél.

A **kapuk** – funkcionális szempontból – még talán fontosabbak, mint a kerítések, mivel ezek **a megérkezés, a vendégfogadás első élményét adják**. Ezért legyenek hangsúlyosak, de ne legyenek hivalkodóak. Céljukat tekintve két típusuk van: személy- és gépkocsi bejáratok. Ezek létesülhetnek együtt vagy külön-külön, de a lényeg a jó arányok megtalálása. A jó arány nemcsak a felületek és az osztások esztétikus ritmikusságának megtalálását jelenti, hanem a túldíszítettség és a túlzott puritánság közötti középutat is.

A kerítések és kapuk kialakításakor – az egységes és jellemző településképp megőrzése vagy visszaállítása érdekében – az alábbi elvek szerint igyekezzünk eljárni:

1. Teljes magasságában zárt kerítéseket általában csak oldalhatáros beépítési módnál alkalmazunk, szabadonálló beépítésű telkeknél inkább a részben áttört kerítéseket építsük!
2. Egy telekhathár mentén az átlátható anyagokból lehetőség szerint csak egyet, az átláthatatlan anyagokból kettő típusnál többet ne használjunk (kapu anyaga eltérhet!)
3. A kapukat kétoldalt jelezzük egy-egy – látványban kiemelt – pillérrel, mely által a bejárat helyének jelentősége is kiemelhető, de azért ezek illeszkedjenek a többi pillérhez is!
4. A postaládák, házzámok, névtáblák, világítótestek helyének és kinézésének eldöntésénél is rendszerben gondolkodjunk!
5. Az anyagok nagy részénél legkevésbé akkor tévedünk, ha azok természetes színét tartjuk meg (javasolt anyagok: terméskő, téglá (vakolt vagy vakolatlan), fa, kovácsoltvas, drótfonat, műkő, beton).
6. Kerüljük a műanyagok, nádszövetek, hullám- vagy trapézlemezek, fémipari hulladéklemezek, betonvasak, többféle vagy harsogó színek alkalmazását, léckerítésnél kerüljük a ballusztrád-jellegű profilokat, deszkerítésnél viszont kivágott népi motívum nem kerülendő (ha kerítésünk Haidekker-fonatos, igyekezzünk azt megőrizni és ne váltsuk le műanyagbevonatos drótfonatra!)
7. Ha műszakilag szükséges, a fedkövek szakszerű vízorros kialakítására kiemelten figyeljünk, viszont ne használjunk szögcsdrótot és a falak tetején üvegszilánkos védelmet!
8. A műszaki kialakításnál vegyük figyelembe a könnyű fenntarthatóságot!
9. Ha kerítésünk zavaróan átlátható, a belátás akadályozására a növényzet telepítése javasolható, de a kerítés menti sövényűsáv távolságának meghatározásánál figyeljünk a növényfaj növekedési erejére!
10. A kerítésre csak úgy futtassunk kúszónövényeket, hogy azok sem a kerítést ne tegyék tönkre, sem a járdán való haladást ne akadályozzák (pl. drótkerítésre ne futtassunk trombitafolyondárt vagy lilaakácot)!

Az építési szabályozás máshogy csoportosítja a kerteket, mely szétválasztás ~ bár más szempontból, de - szintén fontos. Ilyenek az:

- előkert,
- oldalkert,
- hátsókert.

Az előkert jellemzően a díszkert helye. A közterületekről, az idegenek számára ez a legláthatóbb része kertünknek, ezért legyen kiemelkedő díszértéke, de intímebb teret igénylő funkciót – mint pl. pihenőkert – ne helyezzünk ide. Miután ez a ketrész **„kifelé mutat”**, ezért a településképet – saját kertünkéből – leginkább ez befolyásolja, ezért ez legyen a leglátványosabb és a legigényesebben fenntartott területe telkünknek. Ha a telek adottsága olyan, az előkertet lehetőleg ne is határoljuk el a közterülettől kerítéssel.

Az oldalkert a valóságban az elő- és a hátsókert **„között”** helyezkedik el. Oldalhatáron álló beépítésnél a teleknek csak az egyik oldalán, szabadon álló beépítésnél pedig mindkét oldalán kialakul. Ha az oldalkert gazdasági udvarként szolgál, akkor leginkább közelekedési és raktározási célú, a lakóépületek hátsó szárnyainak és a hátsókert megközelítésének, a gépkocsi parkolásnak a színhelye. De szükség esetén lehet itt jó helye akár a játszókertnek, akár a pihenőkertnek is.

A hátsókert jellemzően a haszonkert elhelyezésére szolgáljon. De helyet kaphat itt is a pihenőkert, játszókert, és különösen valamilyen sportcélú használat, mint pl. egy gyepes labdázó- vagy tornatér. Ez telkünk **„befelé mutató”**, intímebb része, közterületről rendszerint nem látszik. Ennek ellenére azért szomszédjainkra tekintettel a hátsó kertészen is figyeljünk arra, hogy zavaró látványt nyújtó építmények (pl. fóliásátor), depóniák (pl. trágyadomb) ne legyenek itt (sem), vagy legalábbis ne legyenek láthatók.

A fenti általános ismertetés után nézzünk néhány további olyan ajánlást, melyeket célszerű megfogadni kertünk kialakításánál vagy felújításánál!

A növények helyének és méretének meghatározásakor mindenképpen vegyük figyelembe

- mind a lakóépület nyílászáróinak (ablakok, ajtók) helyét,
- mind a kertrészek és az azokat összekötő kerti utak nyomvonalát.

Azok ne sötétítsék el a szobákat, vagy ne álljanak útjában az optimális közlekedésnek.

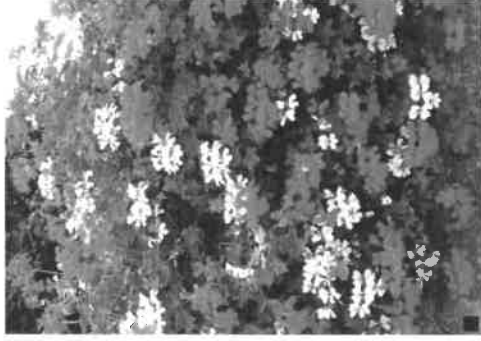
Ugyanakkor adódhat olyan helyzet is, hogy egy meglévő nagyon szép és egészséges fa helyzetét vesszük figyelembe a lakóépület helyének, vagy legalább nyílászáróinak meghatározásakor.

Azonban ne csak új növényzet ültetésével kalkuláljunk, hanem mérjük föl **a meglévő jó állapotú fásszárú növényeket** is és lehetőség szerint **őrizzük meg** azokat. Ezek sokat jelenthetnek a kertünk azonnali látványában és használatában, míg a frissen telepített növények csak sok év múlva érik el a habitusuknak megfelelő méretet.

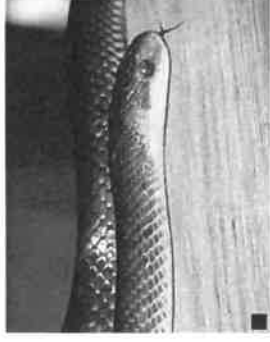

Legyünk kiemelt figyelemmel arra, hogy a növényzet

- **mérete** a környezetének méretét is befolyásolja (nagyobb növény „kicsinyíti”, kis növény „nagyítja” a körülötte lévő tárgyakat)
- **kifejlődött kori habitusától** függ az általa igényelt tő- és sortávolság (bár ültetéskor még kicsi a fa, de – jó esetben – minden irányban sokszorosára fog nőni)
- fajainak összeállítása **tükrözze vissza az évszakokat** (hogy kertünk az év minden szakában változatos látványt nyújtson)
- különböző adottságaikból fakadóan a **legkülönbözőbben tudnak díszíteni**, pl.:
 - színükkel: más-más virág-, levél-, termés-, kéreg-szín
 - habitusukkal: szabálytalan vagy szabályos-szerű (pl.: oszlopos, gömb, ernyős, tojásdad, lecsüngő stb. lombkorona)
 - vegetációs idejükkel: örökzöld = egész évben folyamatos, de kevésbé látványos díszítés, vagy lombhullató = időszakos, de hatásosabb díszérték
 - alakzataikkal: más-más virág-méret, levélalak, termés-méret és -alak, kéregtípus stb.

És mindezek után arról se feledkezzünk el, hogy flóránk (növényvilág) egyben faunánk (állatvilág) élőhelye is, melyek szintén sok örömet tudnak okozni (sünök, mókusok, cinegék, nyuszik stb.). Növényeinkkel óvjuk állatainkat is!

RÉSZLETEKRE VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

A KERT ÉLETTELEN RÉSZEI

Kertünkhöz illeszkednie kell a szabadtéri berendezési tárgyaknak is. Ezért ezen tárgyak beszerzésénél és elhelyezésénél vegyük figyelembe:

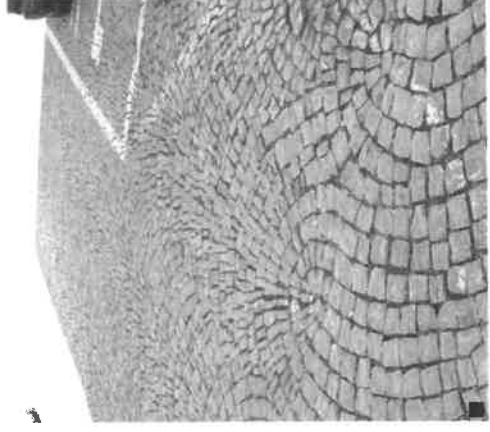
- színüket,
- anyagukat,
- formájukat,
- méretüket és
- szükséges mennyiségüket.

A burkolatok típusának/típusainak eldöntésénél a következőket kell mérlegelni:

- a szilárd burkolat nagyobb teherbírású, de nehezebben bontható, felújítható, vízelvezetése problémásabb
- az ömlesztett burkolat jellemzően kisebb teherbírású, de könnyebben bontható és visszaépíthető, részben vízáteresztő is
- a gyephezagos burkolatok csak kisebb forgalomnál használhatók, mert különben a gyepp kikopik
- a kiselemes (többszire beton) térkövek megfelelően tömörített aljazaton is nagy teherbírásúak, ugyanakkor könnyen bonthatók és helyreállíthatók
- a faburkolat nagyon hangulatos, de fenntartásigényes és gyorsan tönkremegy.

Kerüljük a feltűnő színű vagy tarka burkolatok alkalmazását!

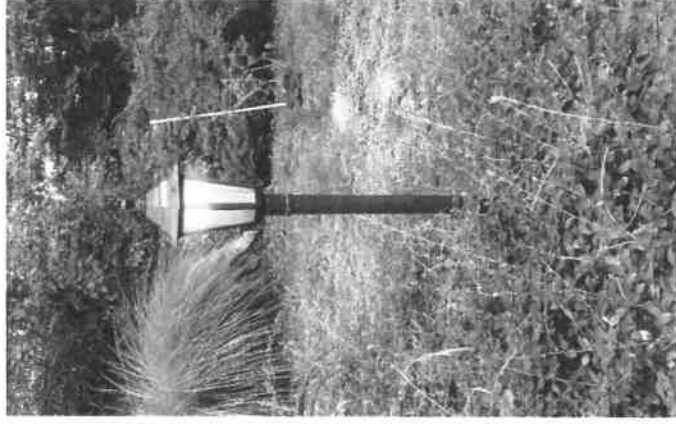
A szeméttároló edényeket lehetőleg lehetőleg minél kevésbé látható, ugyanakkor jól megközelíthető helyre helyezzük. Részeseitük előnyben a szelektív hulladékgyűjtést és a hulladékok minél nagyobb arányú hasznosítását (pl. komposztálás, visszaváltható göngyölegek vásárlása, papírgyűjtés stb.), még akkor is, ha településünkön nincs szervezett szelektív gyűjtés.

A kerti építmények (pergola, szateli, fóliasátor, üvegház, télikert, nyári konyha, kemma, füstölő, pince, száraztároló, kút stb.) elhelyezésénél vegyük figyelembe, hogy azok látványa inkább zavaró vagy éppen hangulati eleme kertünknek és ennek ismeretében helyezzük azokat közel a hozzájuk kapcsolódó kert- vagy házrészekhez.

A padok, asztalok, székek lehetőleg egy típusúak legyenek és praktikusabbak, ha nem helyhez kötöttek, hanem oda tudjuk őket mozgatni, ahol éppen a legnagyobb szükség van rájuk.

A szegélyezések növelik a kert rendezettségének érzetét. Legalább az ömlesztett anyagok elválasztására (pl. kavicsburkolat és gyepek közö stb.) mindenképpen helyezzünk ilyeneket.

A kerti lámpák egyrészt hangulatossá teszik kertünket éjszaka, másrészt használati értékük is van a sötétben is használt részek (pl. terasz, utak stb.) megvilágításával.

A KERT ÉLŐ RÉSZEI

A fák (=lombkorona-szint) – függőleges és vízszintes méretüknél fogva is – a kert látványában a leginkább meghatározó elemek. Éppen ezért ezeket telkünk széleire ültessük, természetesen úgy, hogy szomszédjainkat se az árnyékolásukkal, se a szemetelésükkel, gondozásukkal ne zavarjuk. Az előkertben egyértelműen díszfa, a hátsókertben egyértelműen gyümölcsfa, az oldalkertben pedig igény szerint bármilyen fa ültetése elképzelhető, de igyekezzünk a két másik kert között fokozatos átmenet képzésére.

A cserjék (=cserjeszint) – funkciójukat tekintve – két részre oszthatók: sövénycserjék vagy szoliterek. A sövénycserjéket szintén a telekszélékre telepítsük, ügyelve arra, hogy azokat metszeni is kell, úgyhogy tartsunk kellő sortávolságot a kerítésekől. Telken belül is létesíthetünk sövényt, de az inkább csak jelzőként szolgáljon, pl. a különböző funkciójú kertrészek határán. A szoliterek azok a nagy díszértékű cserjék, melyeket rendszerint egymagukban ültetnek, ahol jól érvényesül látványuk, és jellemzően nem kell (de szükség esetén lehet) metszeni őket.

A talajtakarók (=gyepszint) azon növények, melyek növekedési típusa olyan, hogy a – talajt valamilyen célból – be tudják fedni. Ilyen cél általában: a rézsűk védelme, vagy ahol a gyeper (pl. árnyékvetés miatt) nem marad meg, vagy a sövény és a gyeper közötti átmenet képzése stb.

A gyeper (=gyepszint) a kert legalacsonyabb növény szintje, faj/fajtaállománya vegyes, vagyis túlnyomórésze egyszikű füvekből áll, de találhatók benne kétszikű évelők-egynyáriak is. Gyepes részeket inkább a kert belseje felé alakítsunk ki, viszonylag egybefüggő, nagyobb felületekkel, melyek nyírását nem akadályozzák az itt-ott elültetett szoliter cserjék vagy fák. A vidéki kertekben nem jellemző ennek „pázsit” nevű megjelenési formája, melynek követelménye, hogy kizárólag egyszikű fűfélékből álljon. Viszont fontos a gyepfelületek rendszeres nyírása, tápanyag-utánpótlása, felülvetése, szellőztetése, mert az elhanyagolt gyep jelentősen rontja a kert esztétikáját!

Az évelők, egynyáriak (=gyepszint) kertünk legfeltűnőbb dísz adó elemei, ugyanakkor a leginkább kézimunka igényesek. Épp ezért ezeket legfőképpen az előkert díszkertbe, illetve az intenzíven használt területrészek közvetlen közelébe – „a kevesebb néha több” elvét szem előtt tartva – telepítsük. Ügyeljünk arra is, hogy feltűnő színeik harmonizáljanak!

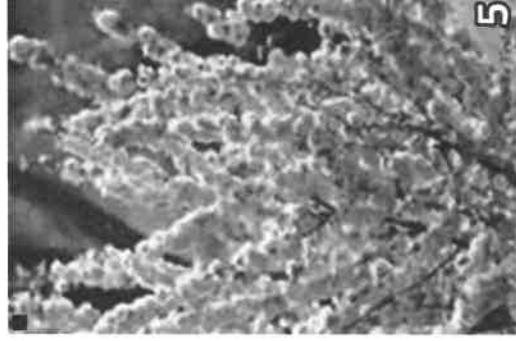
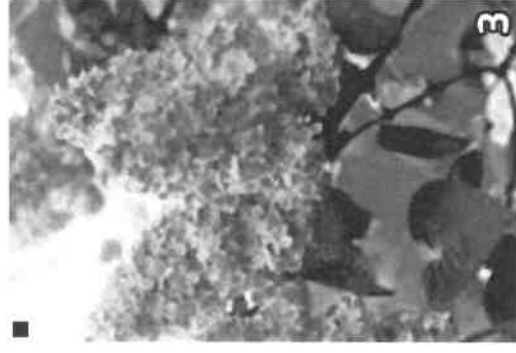
A KERTEKBE AJÁNLOTT NÖVÉNYFAJOK

FÁK

Ajánlott fajaik az utcák, illetve közterek, közparkok, közkertek leírásánál találhatók meg, mert a házikertben – mint urbanizált környezet – majdnem csak az azt használók igénye kell, hogy meghatározza, milyen fajt/fajtaát ültessenek.

CSERJÉK

<i>Hydrangea macrophylla</i>	hortenzia	(1)
<i>Hibiscus syriacus</i>	mályvacserje	(2)
<i>Syringa vulgaris</i>	közönséges orgona	(3)
<i>Viburnum opulus</i> 'Roseum'	labdarózsa	(4)
<i>Paeonia officinalis</i>	(piros) bazsarózsa	
<i>Amygdalus triloba</i> 'Multiplex'	babarózsa/szilvarózsa	(5)
<i>Lavandula angustifolia</i>	levendula	(6)
<i>Rosmarinus officinalis</i>	rozsmaring	
<i>Rosa</i> sp.	rózsák	(7)

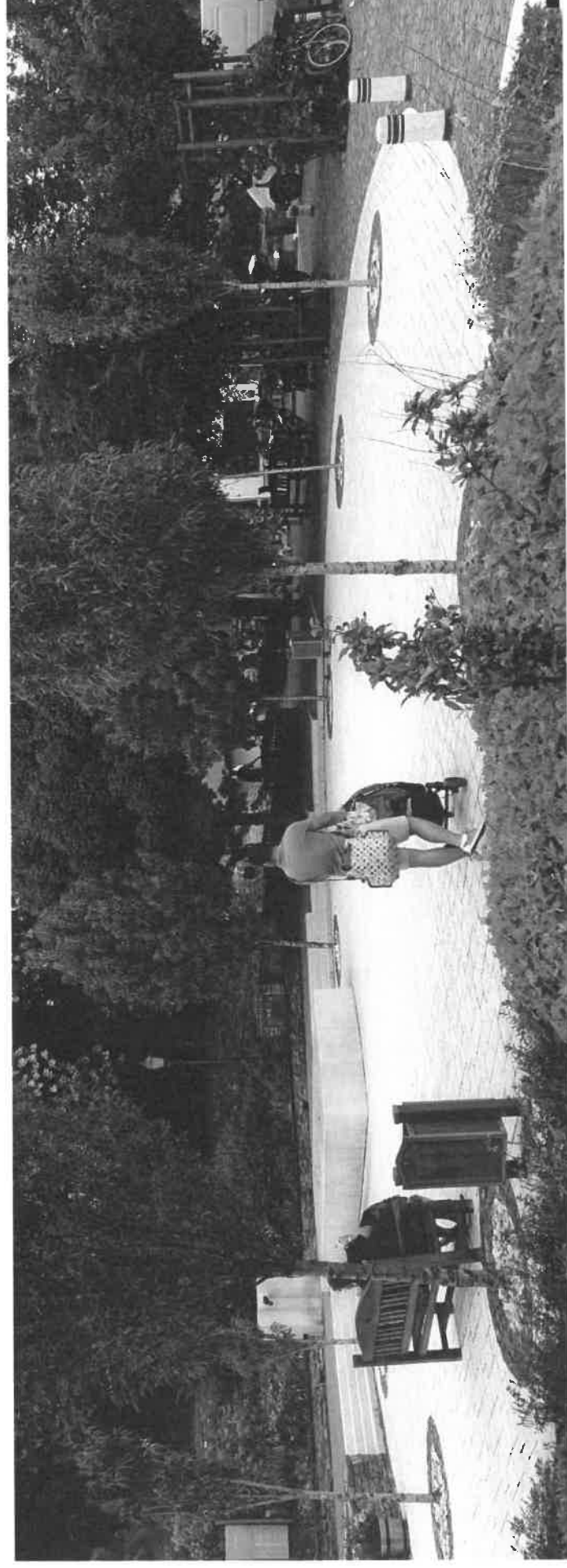
KÖZTERÜLETEK - UTCÁK, TEREK, TEMETŐK

ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK

A közterületek esztétikája különösen fontos településünk számára, mert

- egyrészt a mi magunk (ittlakók) közvetlen környezetét adja
- másrészt az idegenek (látogatók) leginkább ezek látványán keresztül formálnak képet közösségünkről.

A közterületek folyamatos jókarban-tartása és fejlesztése együtt kell, hogy járjon a hagyományos településkép megőrzésével. Ennek során figyelni kell a településkép tájbá-illesztésére, lehetőleg fokozatos átmenetet kell képezni a beépített területektől a be nem épített területek felé. Kiemelten fontos a közterületek megjelenésénél a **rendezettség** = **harmonikusság** = **egységesség** érzete, melyet mind a település belsejében, mind azon kívül éreznünk és törekednünk kell rá, egészen a szomszéd település határáig (sőt, azon túl is, de ez már a másik község felelőssége). A felújításoknál és az új fejlesztéseknél, majd ezeket követően a szakszerű és folyamatos fenntartás során ezt az egységes megjelenést ajánlott következetesen és hosszútávon végigvinni.

A közterületek csoportosíthatók:

- vonalas (utcák stb.) és
 - térbeli (terek stb.) elemekre
- vagy más csoportosításban az alábbi részei vannak:

- burkolatok,
- „berendezési” tárgyak,
- közműhálózat,
- közúthálózat, vasút (ez utóbbi csak közterületnek látszik, de valójában nem az),
- növényzet.

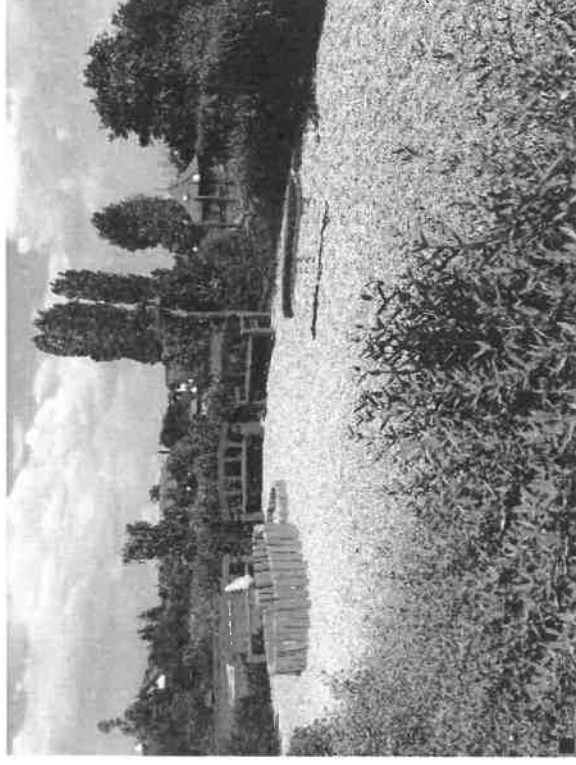
A közterületek felújításánál vagy kialakításánál az egyik legényegesebb szempont **a**

funkciók, használati módok és idők egyértelmű elválasztása:

- közlekedési vagy tartózkodási célú használat
 - o ha közlekedési, akkor gépjárműves vagy gyalogos közlekedésű
 - o ha tartózkodási, akkor dísz, pihenő, sport, játszó vagy rendezvényi célú (vagy ezek kombinációi)
- burkolt és növényesített (zöld-)felületek és arányuk
- intenzív vagy extenzív használat
- állandó vagy időszakos használat

Az épített elemek egységességének igényén túl legalább olyan fontos a **növények** (fásszárúak) **kiválasztása**. Tekintettel arra, hogy ez a kiadvány inkább a települések belterületére vonatkozóan ad ajánlásokat, ezért ezeken a területeken kevésbé fontos szempont a honosság-tájjegenség mérlegelése, hiszen a beépítésre szánt területek egy olyan erősen urbanizált környezetet képeznek, ahol fölösleges kényszer lenne a honos növényzet erőltetése. Ezért a fásszárú növényzet kiválasztásánál inkább az a szempont legyen meghatározó,

- mely faj éri jól magát (mert közterületen a környezeti kitettség még nagyobb, mint magánterületen),
- de inváziós fajokat (pl. bálványfa (köznév: ecetfa), ostorfa, amerikai kőris stb.) azért mégse használjunk!

RÉSZLETEKRE VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

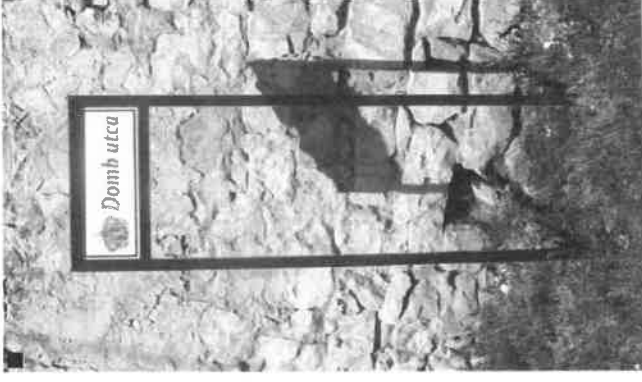
A KÖZTERÜLETEK BURKOLATAI

A burkolatok tervezésénél vagy kivitelezésénél az alábbiak a legfontosabb szempontok:

- a burkolt felületek többi felülethez való megfelelő arányának megtalálása
- szilárd vagy vízáteresztő szükséges inkább
- a burkolóanyag javíthatósága, fenntarthatósága, tartóssága mérlegelése
- akadálymentesség indoklottsága/kötelezettsége
- esztétikai kérdések (visszafogott, semleges színek alkalmazása javasolt)

A KÖZTERÜLETEK BERENDEZÉSI TÁRGYAI, REKLÁMHORDOZÓK

Közterületi szabadtéri berendezési tárgyak jellemzően a reklámhordozók, útbaigazító táblák, KRESZ táblák, utcatáblák, útszéli-úttérelő korlátok, pillérek, hidak, szeméttartók, padok, asztalok, köztéri művészeti alkotások, emlékművek, kutak, térvilágítás, kerékpártartók stb. Ezek némelyikének megformálását jogszabály írja elő (pl. KRESZ tábla), némelyiket nem lehet rendszerbe foglalni (pl. művészeti alkotás), de amelyiket lehet (pl. padok, térvilágítás stb.), azokból célszerű egy típusból, egy termékcsaládból származókat alkalmazni a település teljes területén, mert ez is elősegíti az egységes látványt, ezáltal a településképet esztétikus megjelenését. A történeti településmag területén reklámhordozó nem helyezhető el. Célgér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához. A település egyéb területén csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el.

A KÖZTERÜLETEK KÖZMŰHÁLÓZATAI, VASÚT

A közterületek esztétikájának egyik kulcsfontosságú problematikája a **közműhálózat tájbaillesztése**, melyen belül a legproblematisabb a légvezetésekre és a vízvezetésekre olyan műszaki megoldást találni, mely minél kevésbé rombolja a táj- és településképet, ugyanakkor nem túl drága. Ennek érdekében - lehetőség szerint – **kerüljük:**

- újabb légvezetékek elhelyezését = **helyezzük előtérbe** a földvezetékek létesítését,
- a zárt csatornás vízvezetési megoldást = **preferáljuk** a nyílt, gyepes (nem burkolt) árkok kiépítését.

A nyílt árkos vízvezetés fölötti

- gépkocsi áthajtók egységes műszaki megoldásúak legyenek,
- gyalogos átvezetések lehetőség szerint egyben épüljenek a gépkocsi-áthajtókkal.

Ahol vasúti pálya, megálló, vasúti terület található, ott

- érijük el, hogy a MÁV az igényeinknek megfelelően tartsa fenn a területét,
- emellett mi is tartsuk karban a saját, vasút felé eső területünket.

A KÖZTERÜLETEK NÖVÉNYZETE

A közterületeken alkalmazott növényfajták közül a legnagyobb jelentőségűek:

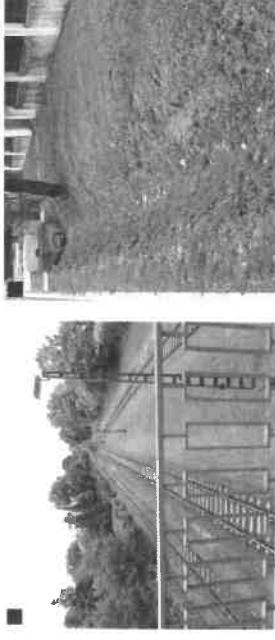
- vertikális szempontból a fasorok és magasabb cserjék
- horizontális szempontból a talajtakarók és lágyszárúak (egynyáriak, évelők).

A nagyobb környezeti kitettség miatt **tűrőképesebb** fajok legyenek választva, mint a magánkertekben. Az újonnan ültetett fák

- törzsátmérője (1 m magasan mérve) min. 5 cm legyen,
- kikarózása
 - o a törzs vastagodását nem akadályozó és
 - o a széltörést, törzsdőlést akadályozó módon történjen,
- öntözési lehetőségének kiépítése ajánlott.

Ha öntözési lehetőség nincs, a törzs körüli, kb. 1-2 m átmérőjű talajfelületet úgy rendezzük, hogy az egy alig észrevehető mélyedést („tányért”) képezzen, hogy a csapadékvíz oda gyűjön és ott szivároгjon el, ezzel biztosítva a fa vízellátását.

A közterületekre javasolt fajok fölsorolása az utcánál, ill. a közterek, közparkok, köztereknél található.

UTCÁK

A fasor

- legyen egységes (egyazon díszfa fajból álljon), ha az út főút
- lehet vegyes (leginkább gyümölcsfák), ha az út mellékutca.

Ha az út/utca

- széles, akkor
 - o a zöldsáv elválaszthatja a közutat és a járdát, valamint
 - o nagy lombkoronájú faj is telepíthető
- keskeny, akkor
 - o kellő szélességű zöldsáv már nem fér el, ezért nem kell erőltetni a kialakítását
 - o csak szűk utcák fásítására alkalmas faj telepíthető, a járdában elhelyezett faverem-rácsba.

A zöldsáv

- ne gyepes legyen, hanem fásszerű talajtakaró vagy alacsony fedőcserjékkel betelepített
- számára csapadékvíz-hozzávezetést biztosítsunk.

Ha a zöldsáv

- felszín alatti (zárt) csatornás vízelvezetés mentén van, akkor magasságban emelkedjen ki az úttest szintjéből
- nyílt árkos vízelvezetés mentén van, akkor arra folyjon a csapadékvíz az úttestről és a járdáról is.

A fásításnál **a közműnyomvonalak vízszintes irányú és magassági figyelembe vétele** is elkerülhetetlen (mind a meglévő utak fásításánál, mind új utcák kiszabályozásánál), mert ez „engedi meg”, hogy

- szimpla vagy dupla fasor, illetve
- alacsony vagy magasra nöövő fák telepíthetők.

Nagyon fontos a fák

- **kifejlődött kori habitusának figyelembe vétele** a tőtávolságuk meghatározásánál, illetve
- számára **szabad talajfelület biztosítása** (zöldsávban vagy faverem-ráccsal) és a csapadékvíz hozzávezetése vagy öntözés biztosítása,
- törzse körül a **fűkasza** (nem fűnyíró) **használatának tiltása**, mert az a fakéreg megsértésével a fa pusztulását okozza!

UTCÁKBA JAVASOLT FÁK

A főutakon **fasornak kifejezetten alkalmas fajokat telepítsünk** csak:

Tilia sp.	hárs	(1)
Fraxinus sp.	kőris	(2)
Quercus sp.	tölgy	(3)
Sorbus sp.	berkenye	(4)
Acer sp.	juhar	(5)
Corylus colurna	törökmogyoró	(6)

Termésükkel szemetelő díszfákat (pl. japánakác, vadgesztenye) inkább ne ültessünk, hacsak az nem gyümölcsfa – akkor viszont szedjük le az érett gyümölcsét, hiszen valószínűleg ezért telepítettük. De gyümölcsfákat inkább csak az alsóbbrendű utcákba ültessünk. Színes levelű díszfákat fasornak ne, csak szoliternek (magában álló) ültessünk!

KÖZTEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

A közterek, közparkok, közkertek a település életének nagyon fontos terei, mert **(szabadtéri) közösségképző és –megtartó erejük van**. Míg az utak a haladást=közlekedést, ezek a megállást=ott-tartózkodást kell, hogy szolgálják.

A település

- belsejében lévőink inkább díszítő, pihenő célúak
- külsőbb területein lévőink inkább sportolási, rendezvényi célúak legyenek.

A játszóterek mind a belsőbb, mind a külsőbb területeken előfordulhatnak, elképzelhetők. Ezek a teresedések **rendszerint történelmileg alakultak ki**. Mivel jelenleg sajnos kevesebb lehetőség van újak kialakítására (és sok helyen elég is a meglévő), ezért fontosabb, hogy a már meglévőknél törekedjünk

- a szükséges és lehetséges funkció(k) megtalálására
- a funkció(k) szakszerű kiépítésének és fenntartásának biztosítására.

Ehhez át kell gondolni, illetve föl kell mérni

- a potenciális használók igényeit, számát
- az igényelt és indokolt használat típusát/típusait, időszakát/időszakait és intenzitását.

Kialakításuk vagy felújításuk esetében mindenképpen javasolt szaktervező igénybe vétele.

KÖZTEREKRE JAVASOLT FÁK

Az utakkal, utcákkal ellentétben e területeken inkább a **szoliternek alkalmasabb fajokat**

telepítsük:

Fagus silvatica 'Atropunicea'	vérbűk
Liriodendron tulipifera	tulipánfa (nem liliumfa!)
Carpinus betulus	közönséges gyertyán
Platanus hispanica	juharlevelű platán
Padus avium	májusfa

TEMETŐK

A temetők „jó-léte” nagyon fontos **az identitástudat megtartása** érdekében. A temető lehetőség szerint minél tájba illesztettebb legyen, a sírok elhelyezésénél kerüljük a zsúfoltságot. Az elhagyott sírkövek méltó elhelyezésére alakítsunk ki emlékparkot vagy a működő temető egyik részén, vagy – ha van – a régi temetőt újítsuk föl kegyeleti parkként. A régi sírköveket és fölirataikat megfelelő fenntartással őrizzzük meg (erre lehetőség szerint biztosítsunk anyagi fedezetet az önkormányzat költségvetéséből vagy támogatók adakozásából) – ez is egy közösségképző tevékenység lehet. A temetőkben található egyedi értékek (haranglábak, világháborús emlékművek, síregyüttesek, régi kutak, kapuk, kripták stb.) megőrzésére kiemelt figyelmet fordítsunk. A temetőkben egységes növényzet telepítése nem feltétlenül szükséges, de a sírok „háttereként” lehetőleg homogén gyepterület szolgáljon minél kevesebb burkolattal. Esetleg a ravatalozóhoz vezessen egységes fasor a főbejáratról. A temető főbejáratánál legalább az átlagosan szükséges gépkocsi-mennyiség számára legyen parkoló kialakítva és legyen biztosított az öntözés.

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK: EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

A sajátos építményszerűségeket azok a jellemzően közterületeken megtalálható, közlekedési, hírközlési, közmű- és energiaellátási, vízellátási és vízgazdálkodási, bányászati tevékenységgel összefüggő műszaki berendezések, valamint katonai célú építmények, amelyek létesítései egyébként, az adott műtárgyakra jellemző követelmények kielégítésére is szükség van. Ezek elhelyezésekor ugyanúgy **figyelembe kell venni a településképet**, mint bármilyen más műtárgy vagy építmény elhelyezésénél. Törekedni kell arra, hogy minden **új elektromos vagy távközlési vezetéket** ne légvezetéként, hanem **terepszint alatti földkábelként** valósuljon meg. Ha ez nem megoldható, akkor azt a már meglévő oszlopokra és mindenképpen egy oldali vezetéssel kell megvalósítani (a lehető legkevesebb csúfítás a településképet). Az egyéb műtárgyak (pl: energiaellátási, hírközlési kapcsolószekrények) elhelyezésénél gondoskodni kell arról, hogy azok épületek, kerítések szerkezeteibe vagy azok takarásába kerüljenek, illetve szükség esetén növényzettel való takarásukat is biztosítani kell.

